МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна(денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Роль енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах»**

здобувачки: Коськовецької Діани Миколаївни

Науковий керівник: к.е.н., доц. Лещенко К. А.

_____
(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: *д.е.н., проф. Федірко О.А.*

_____
(підпис)

Київ 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	29 «Міжнародні відносини»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО
Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
С.І.ТКАЛЕНКО
(підпис)
2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
О.А.ФЕДІРКО
(підпис)
2026 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ Коськовецької Діани Миколаївни

здобувачу вищої освіти: денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему **«Роль енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від 12 грудня 2025 р .№ 1889-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	**Теоретико-методичні основи енергетичної дипломатії в системі**
(назва розділу)	
Розділ 2	**Аналіз сучасних тенденцій і практик енергетичної дипломатії у світі**
(назва розділу)	
Розділ 3	**Особливості та перспективи розвитку енергетичної дипломатії україни**
(назва розділу)	

Об'єкт дослідження:	Міжнародні економічні відносини у сфері енергетики**.**

Предмет дослідження:	Теоретичні, методичні та практичні аспекти формування реалізації енергетичної дипломатії в архітектурі сучасних міжнародних економічних відносин.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Комплексне теоретико-методичне обґрунтування сутності енергетичної дипломатії, визначення її ролі в системі міжнародних економічних відносин, аналіз глобальних тенденцій розвитку та розробка практичних рекомендацій.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	□ розкрити теоретичну сутність, еволюційні етапи та інструментальний базис енергетичної дипломатії; □ систематизувати основні теоретичні підходи до дослідження енергетичної дипломатії; □ обґрунтувати методологічні засади наукового аналізу енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах.
У розділі 2	□ проаналізувати глобальні тренди розвитку енергетичних ринків та їхній вплив на міжнародні економічні відносини; □ дослідити практику реалізації енергетичної дипломатії провідних держав та міжнародних об'єднань; □ оцінити кореляцію між енергетичною дипломатією та рівнем економічної безпеки держав.
У розділі 3	□ охарактеризувати сучасний стан та ключові виклики енергетичної дипломатії України; □ визначити стратегічні напрями та механізми зміцнення енергетичної дипломатії України в умовах інтеграції до європейського простору.

Завдання підготував науковий керівник _____ **Лещенко Катерина Андріївна**

(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«__27___» березня 2026 р.

Завдання одержав здобувач **Коськовецька Діана Миколаївна**

(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«___20__» __березня_____ 2026 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 80 сторінок, 4 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел з 49 найменувань, додатки.

Назва кваліфікаційної бакалаврської роботи

«Роль енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах».

Об'єктом дослідження є міжнародні економічні відносини у сфері енергетики.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування та реалізації енергетичної дипломатії в архітектурі сучасних міжнародних економічних відносин.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – комплексне теоретико-методичне обґрунтування сутності енергетичної дипломатії, визначення її ролі в системі міжнародних економічних відносин, аналіз глобальних тенденцій розвитку та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності енергетичної дипломатії України в умовах євроінтеграції.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

1. Розкрити теоретичну сутність, еволюційні етапи та інструментальний базис енергетичної дипломатії.
2. Систематизувати основні теоретичні підходи до дослідження енергетичної дипломатії.
3. Обґрунтувати методологічні засади наукового аналізу енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах.
4. Проаналізувати глобальні тренди розвитку енергетичних ринків та їхній вплив на міжнародні економічні відносини.
5. Дослідити практику реалізації енергетичної дипломатії провідних держав та міжнародних об'єднань.
6. Оцінити взаємозв'язок між енергетичною дипломатією та економічною безпекою держав.
7. Охарактеризувати сучасний стан та ключові виклики енергетичної дипломатії України.
8. Визначити стратегічні напрями та механізми зміцнення енергетичної дипломатії України в умовах інтеграції до європейського простору.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці науково обґрунтованих рекомендацій щодо модернізації зовнішньополітичної стратегії України, імплементації європейського енергетичного законодавства та зміцнення енергетичної стійкості держави в умовах євроінтеграції.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2026.

Рік захисту роботи: 2026.

Ключові слова: енергетична дипломатія, міжнародні економічні відносини, енергетична безпека, енергетичні ринки, міжнародна співпраця, євроінтеграція, відновлювана енергетика, енергетична політика України, LNG, глобалізація.

В і д г у к

про кваліфікаційну бакалаврську роботу

здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту

денної форми навчання спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Коськовецької Діани Миколаївни

на тему

«Роль енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах»

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження зумовлена глибокими та системними трансформаціями світової економіки, що відбуваються під впливом глобальних енергетичних, політичних та безпекових викликів XXI століття. Енергетика сьогодні виступає фундаментальним детермінантом зовнішньої політики й архітектоніки геоекономічних процесів. Особливої ваги дослідження набуває в умовах інтенсифікації «зеленого» переходу, посилення волатильності ринків та геополітичних конфліктів.

Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи. Робота відзначається логічною послідовністю, чіткістю структури (вступ, 3 розділи, висновки, список джерел із 49 найменувань) та глибоким теоретико-методологічним базисом. Автор продемонструвала високий рівень володіння категоріальним апаратом, детально проаналізувавши еволюцію інструментів енергетичної дипломатії від колоніально-ресурсного до сучасного трансформаційного етапу. Позитивною рисою роботи є вдале поєднання теоретичних підходів (реалістичного, ліберального, інституціонального, конструктивістського, геоекономічного) з аналізом реальних прикладів сучасних ринкових практик провідних гравців світу (США, ЄС, Китаю, країн ОПЕК, Норвегії, Катару).

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Теоретична цінність роботи полягає у здійсненні системного багатовимірного аналізу енергетичної дипломатії як комплексного явища, що інтегрує економічні інтереси, правові норми та безпекові стратегії. Практична значущість отриманих результатів надзвичайно висока й полягає у формулюванні конкретних рекомендацій щодо модернізації зовнішньоекономічної стратегії України. Зокрема, обґрунтовано механізми зміцнення енергетичної стійкості через децентралізацію генерації, адаптацію до стандартів Європейського зеленого курсу та поглиблення інтеграції з ENTSO-E.

Наявність недоліків. Суттєвих недоліків не виявлено.

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК. Робота допускається до захисту перед екзаменаційною комісією з рекомендованою високою позитивною оцінкою. **Оцінка керівниці - 48 балів.**

Науковий керівник : **доцент, к.е.н. Лещенко К.А.**

25 травня 2026 року

ЗМІСТ

ВСТУП…….……....3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН……8
1.1. Сутність, еволюція та інструменти енергетичної дипломатії……..8
1.2. Теоретичні підходи до дослідження енергетичної дипломатії в системі міжнародних економічних відносин…….12
1.3. Методологія дослідження енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах……..17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРАКТИК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У СВІТІ…….22
2.1. Глобальні тенденції розвитку енергетичних ринків та їх вплив на міжнародні економічні відносини……..22
2.2. Практика енергетичної дипломатії провідних держав і регіональних об’єднань……27
2.3. Вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки держав (Приклади - США, ЄС, Китай, країни ОПЕК, Норвегія, Катар)…….33
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ…….55
3.1. Сучасний стан та виклики енергетичної дипломатії України……55
3.2. Напрями, інструменти та механізми підвищення ефективності енергетичної дипломатії України в умовах євроінтеграції…….59
ВИСНОВОК……65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……..70
ДОДАТКИ……76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку глобальної цивілізації характеризується глибинними та системними трансформаціями світової економіки, що відбуваються під потужним тиском глобальних енергетичних, політичних та безпекових викликів. У XXI столітті енергетика остаточно трансформувалася з суто технічної бази виробництва на фундаментальний детермінант зовнішньої політики, який визначає характер міжнародної взаємодії, глобальний баланс сил та архітектоніку геоекономічних процесів. Стратегічні активи, такі як нафта, природний газ та відновлювані джерела енергії, постають не лише товаром, а інструментом здобуття значних економічних переваг та політичного впливу. У цьому контексті енергетична дипломатія набуває виняткового значення як інтегрований механізм протекції національних інтересів, диверсифікації ресурсних потоків та формування стійких міжнародних союзів.

Зростаюча нестабільність на світових ринках, посилення конкуренції за доступ до вичерпних ресурсів та вплив енергетичних детермінант на міжнародну безпеку роблять дослідження цієї проблематики вкрай своєчасним. Геополітичні конфлікти, санкційна політика та інтенсифікація «зеленого» переходу докорінно змінюють структуру міжнародних економічних відносин, що вимагає наукового переосмислення ролі дипломатичних інструментів. Для України, з огляду на її унікальне геостратегічне положення, високу залежність від імпорту енергоносіїв та безальтернативність євроінтеграційного курсу, ефективна енергетична дипломатія стає екзистенційним чинником національної безпеки та макроекономічної стабільності, особливо в умовах воєнного стану та системного руйнування критичної інфраструктури.

Актуальність наукового пошуку також зумовлена зростаючою роллю міжнародних організацій (таких як МЕА та ОПЕК), транснаціональних

корпорацій та багатосторонніх угод у регулюванні глобальних енергетичних процесів. Вивчення цих механізмів дозволяє не лише глибше осягнути особливості функціонування сучасної системи міжнародних відносин, а й виокремити дієві алгоритми реалізації національних цілей у глобальному просторі. Отже, комплексне дослідження енергетичної дипломатії є необхідним як з теоретичної точки зору - для розбудови науково обґрунтованої концептуальної бази, так і з практичної - для підвищення конкурентоспроможності держави та забезпечення її енергетичної стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання енергетичної дипломатії та її місця в системі міжнародних економічних відносин перебувають у центрі уваги багатьох провідних науковців. Вагомий внесок у дослідження геополітичних аспектів енергетичної безпеки України та ролі дипломатії у протидії гібридним загрозам зробила Валерія Лимар. Проблеми диверсифікації енергопостачання та інтеграції України до європейського енергетичного простору ґрунтовно розкрито у працях Олексія Шевченка. Стратегічні напрями розвитку нафтогазового сектору та механізми міжнародного співробітництва проаналізовані Зоряною Луцишиною. Інституційні засади енергетичної дипломатії та роль міжнародних організацій у формуванні глобальної енергетичної архітектури стали об’єктом уваги Олександра Дікарєва. Правові аспекти регулювання галузі, зокрема імплементацію європейського енергетичного законодавства в Україні, досліджує Євгенія Тихомирова.

Попри наявність значного наукового доробку, значна частина досліджень має фрагментарний характер, фокусуючись лише на окремих аспектах безпеки чи функціонування ринків. Поза увагою залишається комплексний аналіз енергетичної дипломатії як цілісного явища в системі міжнародних економічних відносин, особливо в контексті «зеленої» трансформації, ролі недержавних акторів та специфіки реалізації дипломатичних стратегій України в умовах воєнного стану. Це обумовлює

наукову новизну та необхідність проведення даного комплексного дослідження.

Метою роботи є комплексне теоретико-методичне обґрунтування сутності енергетичної дипломатії, визначення її ролі в системі міжнародних економічних відносин, аналіз глобальних тенденцій розвитку та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності енергетичної дипломатії України в умовах євроінтеграції.

Для реалізації поставленої мети було сформульовано такі **завдання**:

1. Розкрити теоретичну сутність, еволюційні етапи та інструментальний базис енергетичної дипломатії.

2. Систематизувати основні теоретичні підходи до дослідження енергетичної дипломатії (реалістичний, ліберальний, інституціональний, конструктивістський та ін.).

3. Обґрунтувати методологічні засади наукового аналізу енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах.

4. Проаналізувати глобальні тренди розвитку енергетичних ринків та їхній детермінуючий вплив на міжнародні економічні відносини.

5. Дослідити практику реалізації енергетичної дипломатії провідних держав та міжнародних об’єднань.

6. Оцінити кореляцію між енергетичною дипломатією та рівнем економічної безпеки держав (на прикладі ОПЕК та інших акторів).

7. Охарактеризувати сучасний стан та ключові екзистенційні виклики енергетичної дипломатії України.

8. Визначити стратегічні напрями та механізми зміцнення енергетичної дипломатії України в умовах інтеграції до європейського простору.

Об’єктом дослідження виступають міжнародні економічні відносини у сфері енергетики.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування та реалізації енергетичної дипломатії в архітектурі сучасних міжнародних економічних відносин.

Методологія дослідження. Науковий пошук базується на поєднанні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Системний підхід дозволяє розглядати енергетичну дипломатію як цілісну структуру, що складається з взаємопов'язаних елементів - держав, організацій, ТНК та правових інститутів. Комплексний підхід забезпечує інтеграцію економічних, політичних та правових знань для формування багатогранного уявлення про об'єкт. Історичний метод використано для простеження еволюції дипломатії від колоніальних часів до епохи «зеленого» переходу. Порівняльний метод дозволив зіставити стратегії різних держав та виокремити найбільш ефективні практики. Статистичний метод застосовано для аналізу кількісних параметрів енергетичних ринків та рівнів ресурсної залежності. Нормативно-правовий та інституційний методи спрямовані на аналіз законодавчої бази та діяльності міжнародних структур (ОПЕК, МЕА). Метод прогнозування слугує інструментом для визначення перспективних сценаріїв розвитку енергетичної дипломатії України.

Інформаційну базу дослідження складають фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних учених, аналітичні звіти міжнародних організацій (МЕА, ОПЕК), офіційні статистичні дані державних установ України, матеріали провідних консалтингових агентств та фінансова звітність ключових енергетичних компаній.

З метою забезпечення наукової об'єктивності та репрезентативності результатів, теоретичний фундамент роботи розширено за рахунок залучення фундаментальних розробок у галузі міжнародних економічних відносин, геоекономіки та теорії економічної безпеки. Емпіричну основу дослідження поглиблено шляхом залучення щорічних аналітичних довідей та довгострокових прогнозів Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Світової енергетичної ради та Форуму країн — експортерів газу, зокрема їхніх профільних оглядів глобального енергетичного розвитку.

Національний вектор дослідження деталізовано через критичний аналіз нормативно-правових актів, енергетичних стратегій, офіційних звітів.

Міністерства енергетики України, Державної служби статистики України, Національного банку України, а також аналітичних записок Національного інституту стратегічних досліджень.

Структура роботи. Дипломна робота включає вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел (49 одиниць) та додатки. Загальний обсяг роботи становить 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1. Сутність, еволюція та інструменти енергетичної дипломатії

У сучасній архітектоніці світового господарства, що перебуває під впливом інтенсивних процесів глобалізації та структурних трансформацій, енергетична дипломатія утвердилася як фундаментальний складник міжнародних економічних відносин та стратегічний важіль реалізації національних пріоритетів держав. Стрімке зростання значення енергоресурсів як базисного фактора економічного прогресу, а також їхній безпосередній детермінуючий вплив на рівень політичної стабільності та архітектуру глобальної безпеки зумовлюють нагальну потребу в глибокому науковому осмисленні сутності, історичної ретроспективи та інструментального базису енергетичної дипломатії.

Концептуально під енергетичною дипломатією слід розуміти інтегровану систему зовнішньополітичних, економічних та інституційних механізмів держави, що спрямовані на гарантування безперебійного доступу до енергетичних активів, системну диверсифікацію ресурсних джерел, конструювання паритетних умов міжнародної кооперації в енергосекторі та активне просування національних інтересів у межах глобальних ринків. Цей феномен постає органічним складником економічної дипломатії, водночас акумулюючи в собі вектори безпекової, торговельної та інвестиційної політик, що підтверджує її складний міждисциплінарний характер. Сутнісна характеристика енергетичної дипломатії розкривається через її функціональну спрямованість, яка полягає у забезпеченні комплексної енергетичної безпеки,

підвищенні глобальної конкурентоспроможності національної економіки та зміцненні суб'єктності держави на міжнародній арені [19, с.44]. Крім того, вона виступає дієвим інструментом врегулювання транскордонних конфліктів, зумовлених конкуренцією за доступ до ресурсів, контролем над транзитними артеріями та об'єктами енергетичної інфраструктури. Таким чином, енергетична дипломатія функціонує не лише в економічній, а й у політичній площині, модулюючи баланс сил у сучасній міжнародній системі.

Еволюційний шлях енергетичної дипломатії нерозривно пов'язаний із трансформацією світової енергетики та динамікою міжнародних господарських зв'язків. У першій половині XX століття цей вид дипломатичної активності був детермінований колоніальним вектором провідних держав, що прагнули встановити жорсткий контроль над сировинними базами. Енергетичні ресурси, насамперед нафта, виступали ключовим об'єктом геополітичного суперництва, а дипломатичні зусилля фокусувалися на територіальній експансії та забезпеченні ексклюзивного доступу до зон видобутку.

Новий етап еволюції розпочався в умовах формування післявоєнного світоустрою та активної інституціоналізації енергетичних ринків. Парадигмальний зсув у сприйнятті енергетичної дипломатії відбувся під впливом енергетичних криз 1970-х років, які оголили критичну вразливість національних економік до волатильності цін та імпортної залежності. Саме в цей період відбулося усвідомлення необхідності переходу до системної диверсифікації постачань, створення стратегічних резервів та активізації багатостороннього співробітництва, що трансформувало енергетичну дипломатію на магістральний напрям державної політики [10, с. 23].

На сучасному етапі розвиток енергетичної дипломатії визначається синергією новітніх чинників: лібералізацією ринків, інтенсивним розвитком відновлюваної енергетики та посиленням екологічних імперативів. Перехід до низьковуглецевої економічної моделі, зумовлений кліматичними викликами, радикально змінює структуру світового енергобалансу та ставить перед

державами нові завдання. Внаслідок цього дипломатична діяльність дедалі більше охоплює сфери технологічної кооперації, інноваційного обміну та реалізації концепції сталого розвитку. Характерною рисою сучасності є також зростання суб'єктності недержавних акторів – транснаціональних корпорацій (ТНК), міжнародних організацій та фінансових інституцій, які активно моделюють глобальний енергетичний порядок денний та беруть участь у реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Це зумовлює багаторівневий формат енергетичної дипломатії, яка реалізується одночасно на міждержавному, корпоративному та наднаціональному щаблях [16, с. 69]. Наочно представити викладену вище хронологію еволюціїю енергетичної дипломатії можемо за допомогою схеми (див. Рис. 1.1).

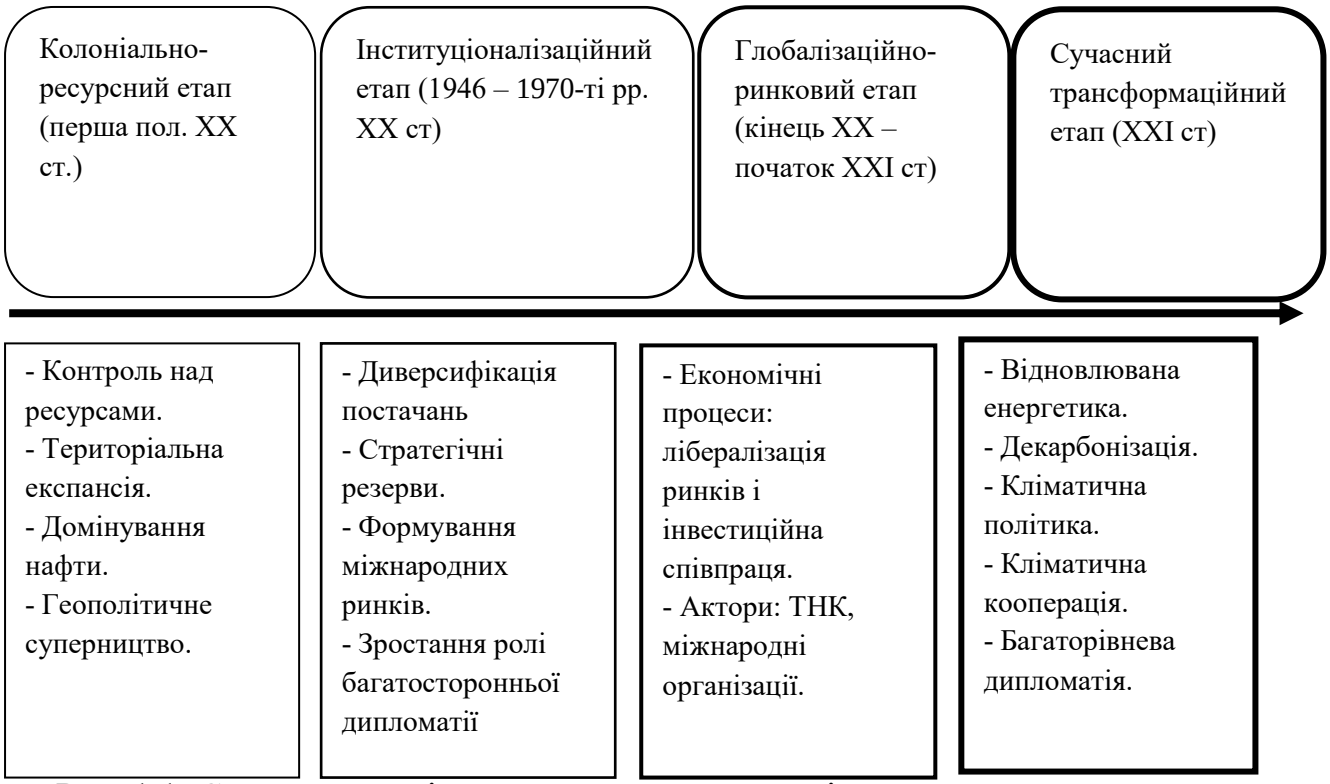

Рис. 1.1. Схема еволюції енергетичної дипломатії

Джерело: розроблено автором самостійно.

Інструментарій енергетичної дипломатії відзначається значною варіативністю та охоплює широкий спектр механізмів впливу. Фундаментальне значення мають міжнародні угоди, що регламентують умови видобутку, транзиту та розподілу ресурсів. Участь у міжнародних організаціях та інтеграційних блоках дозволяє країнам узгоджувати стратегічні вектори,

обмінюватися критичною інформацією та формувати консолідовані підходи до вирішення глобальних проблем. Вагому роль відіграють економічні інструменти: прямі інвестиції в енергетичну інфраструктуру, спільне фінансування технологічних проєктів, надання кредитів та технічного супроводу. Поряд із жорсткими механізмами впливу, дедалі більшої ваги набувають інструменти «м'якої сили», зокрема публічна дипломатия, переговорний процес та формування іміджу держави як надійного та прогнозованого партнера.

Окремий масив інструментарію становлять правові засоби, що включають систему міжнародних договорів, угоди про розподіл продукції та енергетичні хартії. Вони створюють легітимне підґрунтя для кооперації, забезпечують протекцію інвестицій та мінімізують ризики в міжнародних економічних відносинах. Нормативно-правове забезпечення постає ключовою предумовою ефективності енергетичної дипломатії, формуючи правила взаємодії між суб'єктами та гарантуючи стабільність співробітництва в умовах геополітичної турбулентності. Ця багаторівнева система охоплює як глобальні багатосторонні угоди (міжнародні енергетичні хартії, конвенції), так і регіональні правові механізми. Особливо репрезентативним у цьому контексті є досвід Європейського Союзу, де створено цілісну систему регулювання, що охоплює питання лібералізації, конкуренції та енергоефективності, справляючи значний вплив на країни-партнери [10, с. 46].

Значну роль у координації політик відіграють такі інституції, як Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) та Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК), чиї стандарти та практики суттєво впливають на міжнародну взаємодію. На двосторонньому рівні правове забезпечення реалізується через міжурядові угоди щодо будівництва трубопроводів, розробки родовищ та інвестування. Національний сегмент представлений законодавством держав, яке в Україні адаптується до вимог європейського права в межах інтеграції до єдиного енергетичного ринку ЄС. Фундаментальні принципи, такі як суверенітет над ресурсами та свобода транзиту, забезпечують баланс інтересів

між експортерами, транзитерами та імпортерами. Наочно продемонструвати трансформацію інструментів енергетичної дипломатії можемо за допомогою схеми (див. Рис. 1.2).

Рис. 1.2. Схема трансформації інструментів енергетичної дипломатії

Джерело: складено автором самосійно.

Підсумовуючи, слід зазначити, що енергетична дипломатия постає як складне багатовимірне явище, що синтезує економічні, політичні та юридичні аспекти глобальної взаємодії. Її еволюція відображає динаміку світової системи, а ефективність реалізації безпосередньо залежить від здатності держави адаптувати свій інструментарій до викликів енергетичного переходу, цифровізації та кліматичної політики. Розуміння цих теоретичних засад є критично важливим для успішної інкорпорації України у світовий енергетичний простір та забезпечення її довгострокової стійкості.

1.2. Теоретичні підходи до дослідження енергетичної дипломатії в системі міжнародних економічних відносин

Дослідження енергетичної дипломатії як складного, динамічного та багатовимірного феномену в сучасній архітектурі світового господарства потребує залучення широкого спектра теоретичних підходів, що дозволяють всебічно розкрити її внутрішню сутність, функціональне навантаження та стратегічне місце в системі міжнародних економічних відносин. Наукове

осмислення цього явища відбувається на перетині політології, міжнародної економіки, геополітики та юриспруденції, що зумовлює виражений міждисциплінарний характер енергетичної дипломатії. Для формування цілісного наукового уявлення про цей об’єкт доцільно використовувати як класичні концепції міжнародних відносин, так і новітні парадигми, що рефлексують на глобальні трансформації енергетичних ринків та мінливість міжнародного середовища.

Одним із фундаментальних теоретичних базисів є реалістичний підхід, який інтерпретує міжнародне середовище як арену перманентної боротьби суверенних держав за владу, ресурси та сфери впливу. У межах цієї парадигми енергетичні ресурси трактуються не просто як товар, а як критичний стратегічний інструмент забезпечення національної безпеки та зміцнення геополітичної суб’єктності. Енергетична дипломатія, відповідно, постає засобом досягнення домінування або формування балансу сил у глобальній системі. З позицій політичного реалізму першочергова увага приділяється встановленню жорсткого контролю над джерелами сировини, магістральними транспортними коридорами та критичною інфраструктурою, що дозволяє державам здійснювати ефективний регуляторний та політичний вплив на інших учасників міжнародної взаємодії [21, с. 55].

На противагу реалізму, ліберальний підхід акцентує увагу на широких можливостях та перевагах міждержавного співробітництва в енергетичній сфері. Ця теоретична парадигма розглядає енергетичну дипломатію як інструмент конструювання взаємовигідних економічних зв’язків, поглиблення ринкової інтеграції та розбудови стійких міжнародних інституцій. Ліберальна теорія постулює пріоритетність міжнародних організацій, правових норм та багатосторонніх конвенцій, які сприяють деескалації конфліктності та забезпечують довгострокову стабільність транскордонних енергетичних відносин. У цьому дискурсі дипломатія виконує функцію медіатора та механізму координації гетерогенних інтересів, спрямованого на досягнення

спільних цілей, зокрема гарантування колективної енергетичної безпеки та сталого економічного розвитку.

Тісно пов’язаним із попереднім є інституціональний підхід, фокус якого зосереджений на ролі міжнародних та національних інституцій у регулюванні глобальних енергетичних процесів. Згідно з положеннями інституціоналізму, результативність енергетичної дипломатії детермінується якістю інституційного середовища, наявністю прозорих «правил гри» та дієвих механізмів контролю за їх дотриманням. Міжнародні організації, регіональні інтеграційні об’єднання та національні регуляторні органи виступають ключовими акторами, що формують нормативне поле для взаємодії держав, забезпечуючи передбачуваність, транспарентність та стабільність функціонування енергетичних ринків [25, с. 164].

Особливий евристичний потенціал має конструктивістський підхід, який переносить акцент із матеріальних чинників на роль ідей, норм, цінностей та ідентичностей у формуванні енергетичної стратегії. Енергетична дипломатія тут інтерпретується не лише як засіб отримання прагматичних вигод, а як складний процес соціальної взаємодії, що конструює спільні уявлення про безпеку, етику розвитку та відповідальність у галузі енергокористування. Наприклад, глобальне поширення ідеології сталого розвитку та імператив енергетичного переходу до відновлюваних джерел (ВДЕ) радикально змінюють пріоритети держав, змушуючи їх трансформувати свої дипломатичні вектори відповідно до нових міжнародних нормативних стандартів.

У сучасних умовах гібридизації політики та економіки особливого значення набуває геоекономічний підхід, що розглядає енергетичну дипломатію як витончений інструмент конкурентної боротьби та посилення впливу в глобальному просторі. Згідно з цією концепцією, енергоресурси та логістична інфраструктура використовуються для здобуття стратегічних економічних переваг, експансії на нові ринки збуту та стимулювання інвестиційних потоків. Геоекономічний аналіз дозволяє виявити глибоку

діалектичну взаємозалежність між суто економічними та політичними детермінантами, що визначають логіку поведінки суб'єктів на світовій арені.

Вагомий внесок у дослідження робить також системний підхід, який дозволяє інтерпретувати енергетичну дипломатію як органічний складник глобальної архітектоніки міжнародних економічних відносин. У межах системного аналізу вона розглядається як когерентна сукупність взаємопов'язаних елементів, що охоплюють суверенні держави, міжнародні структури, транснаціональні корпорації, правові інститути та ринкові алгоритми. Такий підхід сприяє виявленню об'єктивних закономірностей функціонування світової енергетичної системи та дозволяє оцінити комплексний вплив екзогенних та ендогенних чинників на її еволюцію [19, с. 46].

Дедалі більшої актуальності набуває підхід енергетичної безпеки, який аналізує дипломатичну діяльність крізь призму гарантування стабільності постачань, фізичної доступності ресурсів та резистентності енергосистем до зовнішніх шоків. Центральними питаннями тут є диверсифікація джерел енергозабезпечення, подолання критичної залежності від монопольних постачальників, розбудова стратегічних резервів та інтенсифікація енергоефективності. Енергетична дипломатия постає як провідний інструмент реалізації безпекової політики, сприяючи консолідації міжнародного співробітництва та превенції кризових явищ.

Нарешті, в умовах загострення кліматичних викликів, вагому роль відіграє екологічний підхід, що підкреслює нерозривний зв'язок між енергетикою та станом навколишнього середовища. У цій площині енергетична дипломатія розглядається як ключовий механізм імплементації глобальної кліматичної політики, спрямованої на радикальне скорочення викидів парникових газів, розвиток «зелених» технологій та забезпечення екологічно сталого поступу. Це обумовлює необхідність повної інтеграції екологічних імперативів у процеси прийняття стратегічних рішень на

міжнародному рівні [16, с. 69]. Більш наочно продемонструвати викладений матеріал можемо за допомогою схеми (див. рис. 1.3).

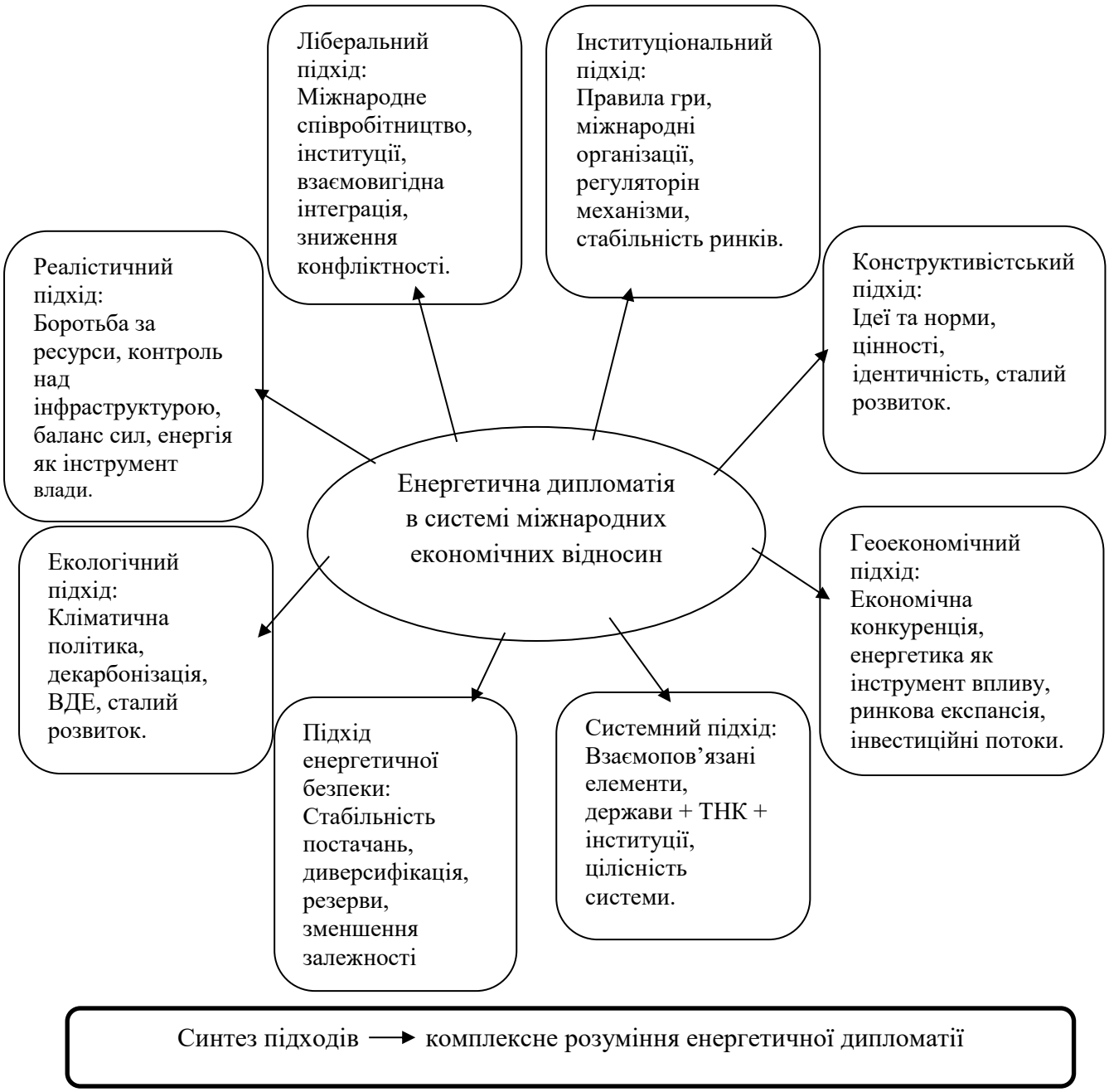

Рис. 1.3. Схема «Теоретичні підходи до розуміння енергетичної дипломатії»

Джерело: складено автором самостійно.

Підсумовуючи, слід констатувати, що теоретичні підходи до дослідження енергетичної дипломатії є надзвичайно різноманітними, комплементарними та взаємодоповнюючими, що дозволяє сформувати багатогранне та цілісне наукове уявлення про це складне явище. Синтез різних

інтелектуальних парадигм сприяє глибинному розумінню функціональних механізмів енергетичної дипломатії, її фундаментальної ролі в сучасних міжнародних економічних відносинах та критичного значення для протекції національних інтересів. Врахування цих теоретичних напрацювань є обов'язковою передумовою для об'єктивного аналізу сучасних тенденцій та розробки ефективних стратегій реалізації енергетичної дипломатії в умовах глобальних трансформацій.

1.3. Методологія дослідження енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах

Методологічна архітектура дослідження енергетичної дипломатії в системі сучасних міжнародних економічних відносин базується на синтезі загальнонаукових принципів та спеціалізованих інструментів пізнання, що дозволяє забезпечити системність, об'єктивність та репрезентативність аналізу цього складного феномену. Зважаючи на виражену міждисциплінарну природу енергетичної дипломатії, яка акумулює в собі економічні вектори, політичні стратегії, правові імперативи та безпекові детермінанти, її всебічне вивчення потребує застосування інтегративного методологічного апарату. Такий підхід дає змогу виявити глибинні кореляції між різними сегментами глобальної взаємодії та оцінити роль енергетичного чинника у трансформації світового господарського порядку.

Фундаментальним складником дослідження постає системний підхід, який інтерпретує енергетичну дипломатію як цілісну, динамічну структуру, що функціонує в межах глобальної архітектоніки міжнародних економічних відносин. У межах цього підходу об'єкт дослідження розглядається як сукупність ієрархічно впорядкованих та взаємозалежних елементів, до яких належать суверенні держави, міжнародні міжурядові організації, потужні

транснаціональні корпорації, інституційні регулятори та ринкові механізми. Це дозволяє не лише проаналізувати функціональне призначення кожного суб'єкта, а й розкрити характер їхньої взаємодії під впливом ендогенних та екзогенних чинників, що визначають вектори розвитку глобальної енергетичної системи [9, с. 4167].

Логічним продовженням системного аналізу є застосування комплексного підходу, який орієнтований на дослідження енергетичної дипломатії через призму її багатогранності та багатофакторності. Такий методологічний вибір дозволяє інтегрувати теоретичні напрацювання міжнародної економіки, політології, енергетики та юриспруденції, формуючи цілісну концептуальну модель предмета дослідження. Комплексність забезпечує можливість одночасної верифікації економічних інтересів суб'єктів, процесів прийняття стратегічних політичних рішень, функціонування правових норм та інституційних алгоритмів, що в сукупності детермінують зміст сучасної енергетичної дипломатії.

Особливе значення для розуміння генезису досліджуваного явища має історичний метод, за допомогою якого стає можливим реконструювати еволюційний шлях енергетичної дипломатії та виділити ключові етапи її трансформації. Використання історичного ракурсу дозволяє ідентифікувати закономірності зміни дипломатичних інструментів у відповідь на глобальні виклики, такі як енергетичні кризи, радикальні геополітичні зрушення чи інституційна модернізація міжнародного середовища. У поєднанні з методами аналізу і синтезу, це дає змогу декомпонувати складну структуру енергетичної дипломатії на окремі функціональні вузли для їх детальної вівасекції, а згодом – синтезувати отримані дані у формі узагальнених наукових висновків та моделей [10, с, 19].

Порівняльний метод відіграє роль ключового інструменту при вивченні варіативності практик реалізації енергетичної дипломатії провідними державами та інтеграційними об'єднаннями. Його застосування сприяє виявленню інваріантних та специфічних рис у національних енергетичних

стратегіях, дозволяє оцінити порівняльну ефективність різних моделей міжнародної взаємодії та верифікувати найбільш успішні практики для їх подальшої адаптації. Для забезпечення об'єктивності та доказовості результатів залучається статистичний метод, який спрямований на обробку масивів кількісних даних щодо динаміки світових енергетичних ринків, показників видобутку та споживання, волатильності цін та рівнів енергетичної вразливості держав. Статистична верифікація дозволяє обґрунтувати теоретичні положення конкретними цифрами, виявити приховані тренди та оцінити реальний вплив дипломатичних зусиль на макроекономічні процеси.

Евристичний потенціал дослідження значно посилюється завдяки використанню методу прогнозування, який дозволяє конструювати ймовірні сценарії трансформації енергетичної дипломатії в середньостроковій та довгостроковій перспективах. Прогностичні моделі базуються на глибокому аналізі сучасних тенденцій, врахуванні факторів стратегічної невизначеності та моделюванні реакцій ринку на глобальні перетворення. Це створює підґрунтя для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення адаптивності та ефективності зовнішньополітичних стратегій, зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень та подолання кризових явищ [7, с. 39].

Важливим складником методології є інституційний метод, фокус якого зосереджений на аналізі функціонування міжнародних інституцій, державних структур та інших організаційних форм, що є суб'єктами формування енергетичного порядку денного. Даний метод дозволяє оцінити інституційну спроможність системи, виявити дисфункції в управлінських механізмах та визначити оптимальні шляхи модернізації інституційного середовища. Крім того, нормативно-правовий метод забезпечує критичний аналіз правового поля, що регулює транскордонні енергетичні відносини. Він спрямований на вивчення міжнародних договорів, національних актів та стандартів, що дозволяє визначити рівень гармонізації правових систем, виявити регуляторні прогалини та обґрунтувати необхідність вдосконалення юридичної бази

енергетичної дипломатії [1, с. 198]. Узагальнити і унаочнити все вище викладене можна за допомогою схеми (див. рис. 1.4)

Рис. 1.4. Схема «Методологія дослідження енергетичної дипломатії в міжнародних економічних відносинах»

Джерело: розроблено автором самостійно.

Узагальнюючи, слід зазначити, що представлена методологія дослідження енергетичної дипломатії в системі міжнародних економічних відносин постає як когерентне поєднання різнорівневих підходів, що гарантують всебічне та глибоке розкриття сутності даного об'єкта. Синергія зазначених методів забезпечує високу наукову валідність результатів,

дозволяючи не лише теоретично осмислити закономірності розвитку енергетичної дипломатії, а й розробити дієві механізми зміцнення економічної безпеки в умовах сучасних глобальних трансформацій. Таким чином, методологічна цілісність виступає запорукою практичної значущості дослідження для вирішення актуальних завдань сучасної світової економіки.

Сформований аналітичний інструментарій дозволяє гнучко адаптувати класичні економічні теорії до динамічних та часто турбулентних умов сьогодення, коли традиційні ринкові механізми підпорядковуються геополітичним інтересам та безпековим пріоритетам провідних держав світу. Обґрунтована синергія системного, геоекономічного та інституційного підходів створює надійну теоретичну базу для декомпозиції складних багаторівневих процесів, що відбуваються на перетині міжнародної дипломатії та глобального енергетичного менеджменту.

Завдяки такому комплексному підходу з’являється можливість не лише зафіксувати поточні кількісні зміни у структурі світового енергоспоживання, а й розкрити якісні причинно-наслідкові зв'язки, що зумовлюють трансформацію стратегій ключових гравців. Це, у свою чергу, відкриває шлях для переходу від загальнотеоретичного осмислення феномену енергетичної дипломатії до прикладного оцінювання кон'юнктури глобальних ринків нафти, природного газу та відновлюваних джерел енергії.

У підсумку, вибудувана методологічна архітектура стає тим містком, який дозволяє детально проаналізувати конкретні кейси енергетичної політики США, країн Європейського Союзу, ОПЕК та Китаю, а також комплексно оцінити сучасне становище, критичні виклики та довгострокові перспективи формування проактивної енергетичної дипломатії України, що і виступає безпосереднім предметом детального емпіричного дослідження у наступних розділах цієї кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРАКТИК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У СВІТІ

2.1. Глобальні тенденції розвитку енергетичних ринків та їх вплив на міжнародні економічні відносини

На сучасному етапі функціонування світового господарства спостерігаються глибокі, системні трансформації енергетичних ринків, які виступають фундаментальним детермінантом переформатування структури та динаміки міжнародних економічних відносин. Енергетичний сектор у нинішній архітектурі глобальної економіки перестав бути виключно технологічною базою забезпечення життєдіяльності національних господарств, перетворившись на стратегічний чинник конструювання нової геоекономічної моделі світу. Системний аналіз глобальних трендів дозволяє стверджувати, що енергетична дипломатія сьогодні інтегрується у всі рівні міжнародної взаємодії, визначаючи вектори трансформації економічних зв’язків та розстановку сил на світовій арені.

Однією з найбільш репрезентативних тенденцій сучасності є парадигмальний перехід до низьковуглецевої економіки, що зумовлено екзистенційною потребою світової спільноти протидіяти глобальним кліматичним змінам. Цей процес супроводжується стрімкою інтенсифікацією використання відновлюваних джерел енергії – сонячної, вітрової та гідроенергетики, що веде до поступового, але невідворотного зниження питомої ваги традиційних викопних ресурсів у світовому енергобалансі.

Статистичні дані підтверджують інтенсивність зазначених трансформацій. За даними Міжнародного енергетичного агентства (IEA), у 2024 р. понад 80 % приросту світового виробництва електроенергії було

забезпечено саме за рахунок відновлюваних джерел та атомної енергетики, тоді як сонячна енергетика продемонструвала найвищі темпи зростання серед усіх джерел генерації. Загальний обсяг введених потужностей ВДЕ у світі у 2024 р. досяг близько 700 ГВт, що приблизно на 25 % більше порівняно з попереднім роком. При цьому частка відновлюваних джерел у глобальному виробництві електроенергії зросла до приблизно третини світового обсягу генерації, тоді як частка вугільної генерації поступово скорочується.

Рис. 2.1. Динаміка зростання світових потужностей відновлюваної енергетики у 2019-2024 рр.

Джерело: побудовано автором за статистичними даними Energy Institute Statistical Review of World Energy.

Подібна диверсифікація енергетичних джерел не лише змінює конфігурацію світової торгівлі, а й формує нові ніші для міжнародного технологічного та інвестиційного співробітництва, водночас створюючи серйозні виклики для держав-експортерів вуглеводнів, які змушені радикально адаптувати свої макроекономічні стратегії до умов падіння глобального попиту на традиційну сировину [2, с. 14].

Надзвичайно вагомим чинником, що визначає сучасний стан енергетичних ринків, є зростаюча волатильність, детермінована синергією геополітичних конфліктів, економічних циклів та стрімкого технологічного оновлення. Різкі коливання цінових показників на нафту й природний газ,

дестабілізація традиційних логістичних ланцюгів та використання політичних рішень як інструменту ринкового тиску призводять до перманентної нестабільності. Волатильність світових енергетичних ринків чітко простежується у динаміці цін на нафту та природний газ упродовж останніх років. Зокрема, після різкого падіння цін у період пандемії COVID-19 у 2020 р. світові нафтові котирування у 2022 р. перевищили позначку 100 дол. США за барель, що було зумовлено геополітичними конфліктами та перебоями у постачанні енергоресурсів. Водночас європейський газовий ринок продемонстрував безпрецедентний рівень нестабільності, що спричинило різке зростання вартості імпортного LNG та посилення конкуренції між регіонами за доступ до ресурсів. Геополітичні конфлікти продовжують впливати на ринок LNG і у 2025–2026 рр., формуючи дефіцит поставок та посилюючи нестабільність глобального газового ринку. За таких обставин суверенні держави змушені активізувати свій дипломатичний інструментарій, спрямовуючи його на гарантування енергетичної стійкості, пошук альтернативних постачальників та нівелювання зовнішніх ризиків.

Рис. 2.2. Динаміка світових цін на нафту і природний газ у 2020-2025 рр

Джерело: складено автором за даними Світового банку (World Bank Commodities Price Data).

Технологічний прогрес у цьому контексті виступає двосічним інструментом: з одного боку, він підвищує ефективність видобутку (зокрема, через «сланцеву революцію») та транспортування, а з іншого – створює нові ринки водневої енергетики та систем накопичення енергії, що повністю змінюють традиційне уявлення про енергетичну безпеку. Цифрова конвергенція, втілена у концепціях «розумних мереж» (smart grids), дозволяє значно оптимізувати управління складними енергосистемами та забезпечує глибшу інтеграцію диверсифікованих джерел енергії у єдину мережу [6, с. 16].

Важливим вектором трансформації міжнародної торгівлі енергоресурсами стало стрімке зростання частки зрідженого природного газу (LNG). Динаміка світового ринку LNG демонструє стабільне зростання навіть в умовах геополітичної турбулентності. За даними International Gas Union, глобальна торгівля LNG у 2024 р. зросла на 2,4 % та досягла 411,24 млн тонн. Одночасно збільшилася і кількість країн-учасниць цього ринку: LNG постачався з 22 країн-експортерів до 48 країн-імпортерів. Найбільшим експортером залишався Азійсько-Тихоокеанський регіон, тоді як у Європі спостерігалося скорочення імпорту LNG більш ніж на 21 млн тонн через високу заповненість сховищ та зниження попиту. Натомість Китай та Індія продемонстрували значне зростання імпорту зрідженого газу, що свідчить про поступове зміщення центру глобального енергетичного попиту до Азії.

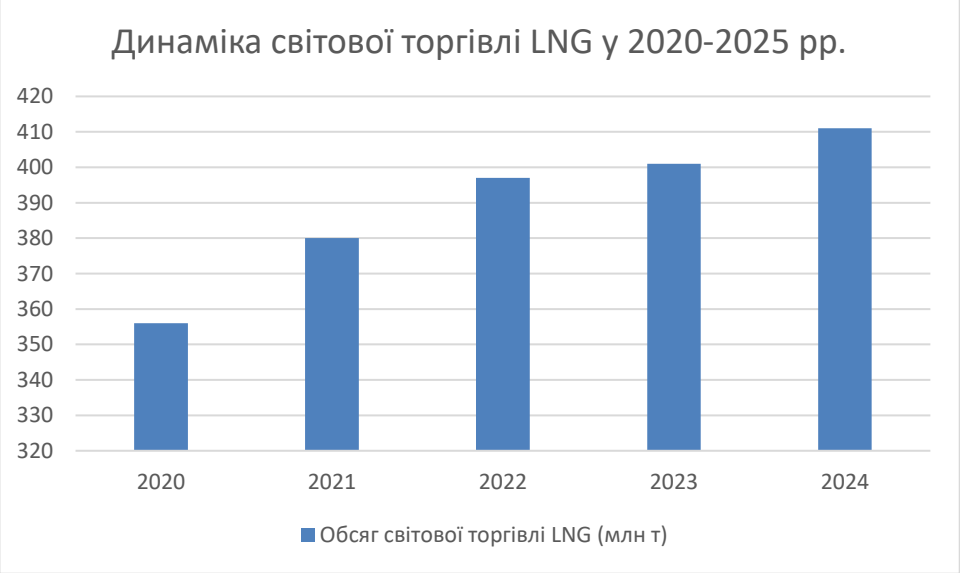

Рис. 2.3. Динаміка світової торгівлі LNG у 2020-2025 рр.

Джерело: розроблено автором за звітами Міжнародного енергетичного агентства (IEA).

Розвиток потужної інфраструктури для регазифікації та транспортування LNG радикально підвищив гнучкість глобальних ринків, послабивши їхню прив'язку до стаціонарних трубопровідних маршрутів. Це сприяло розширенню географії партнерства, посиленню конкуренції між глобальними постачальниками та наданню імпортерам додаткових можливостей для дипломатичного маневру. Паралельно спостерігається тенденція до регіоналізації енергетичних ринків, що проявляється у створенні замкнених інтеграційних енергетичних просторів, де відбувається гармонізація нормативних баз та координація політик. Хоча це зміцнює безпеку учасників таких об'єднань, водночас виникають ризики посилення конкуренції між великими інтеграційними блоками, що формують нові геоекономічні центри впливу.

Сучасні енергетичні тренди перебувають у стані діалектичного взаємозв'язку з процесами глобалізації, що посилює взаємозалежність держав. З одного боку, це стимулює приплив іноземних інвестицій та розвиток транскордонної торгівлі, з іншого – робить національні економіки надзвичайно вразливими до екзогенних шоків. У цих умовах енергетична дипломатія набуває статусу ключового координаційного механізму, що забезпечує стабільність міжнародних економічних зв'язків через формування стійких партнерств. Вплив цих процесів на міжнародні відносини проявляється у тотальній зміні структури світового товарообігу, переспрямуванні інвестиційних потоків у високотехнологічні «зелені» сектори та перегляді національних стратегій розвитку. Енергетичний чинник дедалі частіше використовується не лише як товар, а й як потужний інструмент геополітичного тиску та економічного впливу [1, с. 202].

Особливе значення має кореляція між енергетичними ринками та загальною економічною безпекою держав. Високий рівень залежності від імпорту, нестабільність цін та загрози перебоїв у постачанні здатні

дестабілізувати макроекономічні показники, провокувати інфляційні процеси та знижувати глобальну конкурентоспроможність національних виробників. Відтак, активне застосування інструментів енергетичної дипломатії стає необхідною умовою для зміцнення енергетичної незалежності та забезпечення довгострокової стабільності.

Таким чином, статистично підтверджені тенденції розвитку світових енергетичних ринків свідчать про прискорення глобального енергетичного переходу, посилення ролі відновлюваної енергетики та LNG, а також зростання впливу геополітичних чинників на функціонування міжнародних економічних відносин. Збільшення потужностей ВДЕ, розширення міжнародної торгівлі зрідженим природним газом та висока волатильність цін на енергоресурси формують нову модель глобальної економічної взаємозалежності, у межах якої енергетична дипломатія перетворюється на один із ключових інструментів забезпечення економічної та безпекової стійкості держав.

2.2. Практика енергетичної дипломатії провідних держав і регіональних об’єднань

Сучасна архітектура міжнародних економічних відносин детермінує трансформацію енергетичної дипломатії у багатовимірний та стратегічно значущий інструментарій, де енергетичний чинник постає як один із фундаментальних засобів реалізації національних інтересів, зміцнення економічної безпеки та розширення геополітичного впливу провідних суб’єктів світового простору. Науковий аналіз досвіду провідних держав та регіональних об’єднань дозволяє виявити глибоку специфіку реалізації енерго-дипломатичних стратегій, що безпосередньо залежать від їхнього

ресурсного потенціалу, макроекономічної структури та місця у глобальній енергетичній системі.

Однією з найбільш репрезентативних є практика Сполучених Штатів Америки, які інтегрували енергетичну дипломатію у загальну систему національної безпеки та зовнішньої політики. Історичний перехід США від стану глибокої залежності від імпорту до статусу одного з провідних світових експортерів, зумовлений «сланцевою революцією», надав Вашингтону принципово нові важелі впливу. Статистичні показники підтверджують посилення ролі США у глобальній енергетичній системі. За даними U.S. Energy Information Administration (EIA), у 2024 р. Сполучені Штати залишалися найбільшим світовим виробником нафти та природного газу. Видобуток сирої нафти перевищував 13 млн барелів на добу, тоді як експорт LNG досяг рекордних показників — понад 11 млрд куб. футів на добу. США забезпечували близько 20 % світового експорту зрідженого природного газу, що дозволило їм зміцнити позиції на європейському та азійському ринках. Значна частина американського LNG після 2022 р. була переорієнтована до країн Європейського Союзу, що сприяло скороченню залежності регіону від російського газу (детальніше див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Показники енергетичного потенціалу провідних акторів світового ринку (2024 р.)

Суб'єкт	Видобуток нафти	Експорт LNG	Частка ВДЕ в енергобалансі	Особливість енергетичної дипломатії
США	~13 млн бар./добу	~11 млрд куб. футів/добу	~22 %	LNG-експансія, підтримка союзників
ЄС	високий рівень імпорту	один із найбільших імпортерів LNG	понад 40 % електроенергії	диверсифікація та «зелений» курс
Китай	понад 4 млн бар./добу	значний імпорт LNG	швидке зростання ВДЕ	інвестиції та «Один пояс – один шлях»
ОПЕК	~40 % світового видобутку	-	низька частка ВДЕ	контроль квот та цін

Катар	-	один із топ-3 експортерів LNG	обмежена	LNG-дипломатія
Норвегія	великий експортер газу до ЄС	-	висока частка гідроенергетики	стабілізація ринку ЄС

Джерело: розроблено автором самостійно

Сучасна американська стратегія спрямована на активне просування експорту зрідженого природного газу (LNG) та диверсифікацію постачань для союзників, що дозволяє протидіяти енергетичній експансії конкурентів. Американська модель базується на ідеології відкритих, конкурентних ринків, зниженні торговельних бар'єрів та жорсткому захисті прав інтелектуальної власності. Важливим елементом є підтримка стратегічних партнерств (Канада, Мексика, країни Перської затоки) та інфраструктурних проєктів у Східній Європі та Балтійському регіоні, що має на меті зменшення домінування монопольних постачальників [9, с. 4169]. При цьому значну роль відіграють транснаціональні корпорації, які виступають провідниками технологічних стандартів та стратегічних інтересів держави.

Європейський Союз демонструє якісно інший, інтеграційний підхід до енергетичної дипломатії, що ґрунтується на синергії внутрішнього регулювання та зовнішньої активності. Політика ЄС базується на імперативах енергетичної безпеки, сталого розвитку та лібералізації ринків через імплементацію Третього та Четвертого енергетичних пакетів. Ключовим вектором для Брюсселя є радикальна диверсифікація джерел постачання, особливо в контексті подолання історичної залежності від Російської Федерації. Після 2022 р. Європейський Союз суттєво трансформував структуру імпорту енергоресурсів. Якщо у 2021 р. частка російського трубопровідного газу в імпорті ЄС перевищувала 40 %, то у 2024 р. вона скоротилася до менш ніж 10 %. Одночасно значно зріс імпорт LNG зі США та Катару. Паралельно ЄС демонструє прискорене зростання сектору відновлюваної енергетики: у 2024 р. понад 44 % електроенергії в Євросоюзі вироблялося з ВДЕ, що стало історичним максимумом для регіону.

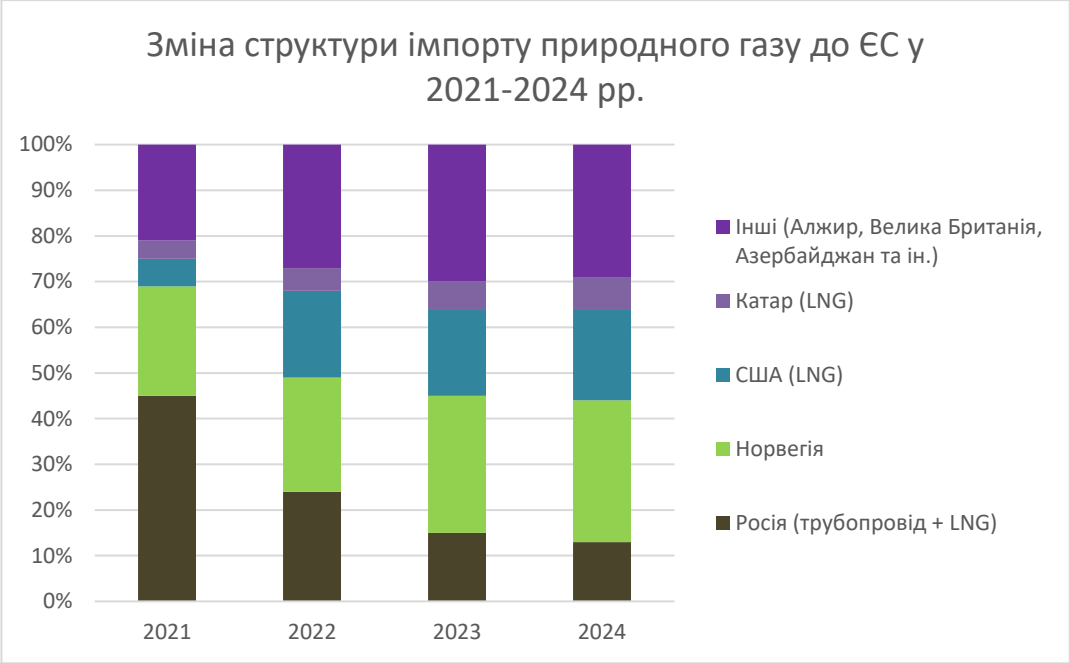

Рис. 2.4. Зміна структури імпорту природного газу до ЄС у 2021-2024 рр.

Джерело: розроблено автором самостійно

Це реалізується через розбудову LNG-інфраструктури, створення міждержавних інтерконекторів та поглиблення співпраці з постачальниками з Північної Африки, Близького Сходу та Каспійського регіону. Особливе місце посідає «зелений» вимір дипломатії ЄС, де перехід до низьковуглецевої економіки та реалізація Паризької угоди розглядаються як засіб зниження потреби в імпорті викопних ресурсів та стимулювання внутрішніх інноваційних ринків. Попри відмінності в національних енергобалансах держав-членів, інституційні механізми ЄС дозволяють формувати консолідовану позицію на міжнародних форумах [17, с. 157].

Китайська Народна Республіка реалізує стратегію «активного залучення», що продиктована колосальними потребами внутрішньої економіки в ресурсах на тлі обмеженості власної сировинної бази. Китайська енергетична дипломатия є багатовекторною та інтегрованою у глобальні ініціативи, зокрема «Один пояс – один шлях». Пекін майстерно поєднує економічні інструменти (пільгові кредити державних банків, прямі інвестиції у видобувні активи Африки та Центральної Азії) з політичними механізмами зміцнення двосторонніх зв’язків. Китай не лише забезпечує собі

довгостроковий доступ до родовищ, а й інвестує у транспортну інфраструктуру, створюючи альтернативні маршрути, що мінімізують геополітичні ризики. Китай залишається одним із найбільших світових імпортерів енергоресурсів. У 2024 р. обсяги імпорту нафти перевищували 11 млн барелів на добу, а імпорт LNG сягнув понад 76 млн тонн. Водночас китайські державні компанії активно інвестують у видобувні та інфраструктурні проєкти в Африці, Центральній Азії та на Близькому Сході. За оцінками міжнародних аналітичних центрів, загальний обсяг енергетичних інвестицій КНР у межах ініціативи «Один пояс – один шлях» перевищив 150 млрд дол. США. Одночасно КНР нарощує присутність у міжнародних організаціях (МЕА, ОПЕК), посилюючи свій вплив на формування світових правил торгівлі та ціноутворення [5, с. 39].

Специфічний формат дипломатії демонструє Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК), яка виступає як колективний регулятор світового нафтового ринку. Енергетична дипломатия держав ОПЕК спрямована на координацію видобувних квот для підтримки цінової стабільності, що є критичним для їхніх національних бюджетів. Вплив ОПЕК на глобальний нафтовий ринок зберігається надзвичайно високим. У 2024 р. країни-члени організації забезпечували близько 38–40 % світового видобутку нафти та понад 70 % підтверджених світових запасів. Рішення ОПЕК+ щодо скорочення або збільшення видобутку безпосередньо впливали на світову динаміку цін, що особливо проявилося у 2022–2024 рр. на тлі високої геополітичної нестабільності. Ця практика охоплює не лише технічні аспекти квотування, а й складні переговорні процеси з великими споживачами та участь у глобальних фінансових ініціативах для захисту доходів експортерів. Провідні члени організації (Саудівська Аравія, ОАЕ) використовують дипломатичні канали для реалізації програм економічної трансформації, залучаючи західні технології для диверсифікації своїх господарських структур [3, с. 11].

Таблиця 2.2

Частка провідних акторів у світовому видобутку нафти і газу (2024 р.)

Актор	Частка світового видобутку нафти	Частка експорту LNG
ОПЕК	38–40 %	-
США	~20 %	~20 %
Катар	-	~13 %
Норвегія	~2 %	-
Росія	~10 %	значна частка трубопровідного експорту

Джерело: сформовано автором за даним Євростату [21].

Норвегія представляє еталонну модель поєднання високоефективної економіки з екологічними імперативами. Її енергетична дипломатія базується на принципах прозорості та надійності, що дозволяє державі відігравати роль ключового стабілізатора європейського газового ринку. Норвезька стратегія орієнтована на довгострокові контрактні відносини та активну участь у розбудові спільної європейської інфраструктури, що забезпечує стабільні валютні надходження до національних фондів добробуту. Крім того, Осло активно просуває на міжнародній арені інноваційні рішення у сфері енергоефективності та низьковуглецевих технологій.

Катар, у свою чергу, зосередив дипломатичні зусилля на домінуванні в сегменті зрідженого природного газу. Його практика включає укладання масштабних стратегічних угод, які інтегрують ресурсні поставки з інвестиційними та технологічними компонентами. Завдяки розвитку потужної LNG-інфраструктури та гнучкому реагуванню на зміни глобального попиту, Катар зміцнив свої позиції як одного з найбільш впливових гравців, здатних забезпечувати власну фінансову стабільність через широку мережу партнерств в Азії та Європі. У 2024 р. Катар входив до трійки найбільших експортерів LNG у світі поряд зі США та Австралією. Реалізація проєкту North Field Expansion дозволить країні збільшити експортні потужності з приблизно 77

млн тонн до понад 120 млн тонн LNG на рік до кінця десятиліття, що суттєво посилить її вплив на європейський та азійський ринки [8, с.32].

Узагальнення статистичних показників та практики провідних держав і регіональних об’єднань свідчить про суттєве посилення ролі енергетичної дипломатії у структурі міжнародних економічних відносин. Зростання експорту LNG США та Катару, скорочення енергетичної залежності ЄС, масштабні інвестиційні проєкти Китаю та координаційна роль ОПЕК демонструють, що енергетичний фактор перетворився на один із ключових інструментів геоекономічного впливу та забезпечення національної безпеки.

2.3. Вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки держав (Приклади - США, ЄС, Китай, країни ОПЕК, Норвегія, Катар)

У сучасній архітектурі міжнародних відносин енергетична дипломатія Сполучених Штатів Америки постає як фундаментальна детермінанта забезпечення національної економічної безпеки, що інтегрує в собі інструментарій зовнішньої політики, стратегічне планування та механізми стабілізації макроекономічних процесів. Наукове осмислення цього феномену дозволяє стверджувати, що для США поняття «економічна безпека» трансформувалося у комплексну спроможність держави гарантувати довгострокову стійкість своєї господарської системи, нівелювати екзогенні ризики та підтримувати високий рівень конкурентоспроможності на світових ринках у ситуації перманентної геополітичної турбулентності. Оскільки енергетичні ресурси виступають базовим чинником виробництва, їх доступність та цінова прогнозованість безпосередньо корелюють не лише з темпами економічного зростання, а й із внутрішньополітичною стабільністю американського суспільства [26, с. 96].

Історичний генезис американської енергетичної дипломатії демонструє тривалу еволюцію від стану глибокої вразливості та залежності від зовнішніх постачань до сучасної ролі глобального регулятора. Протягом другої половини XX століття Вашингтон вимушено фокусував дипломатичні зусилля на забезпеченні безперебійного імпорту вуглеводнів, насамперед із регіону Близького Сходу, що зумовило формування розгалуженої системи військово-політичних альянсів та створення стратегічних нафтових резервів. Активна участь США у діяльності міжнародних організацій, що регулюють енергетичні ринки, була спрямована на запобігання критичним збоям у ланцюгах постачання, які могли б дестабілізувати національну економіку.

Проте початок XXI століття ознаменувався парадигмальним зсувом у стратегії диверсифікації та енергетичного самозабезпечення. Завдяки проривним технічним інноваціям у сфері видобутку сланцевих енергоносіїв (нафти та газу), США змогли радикально знизити рівень ввозу закордонної сировини, що справило безпрецедентний вплив на архітектуру економічної безпеки держави. Цей внутрішній технологічний прорив не лише мінімізував вразливість перед зовнішніми ціновими шоками, а й надав американській дипломатії принципово нові важелі впливу: країна перетворилася на потужного експортера, здатного формувати глобальні пропозиційні тренди [29, с. 22].

Сучасний дипломатичний курс США у сфері енергетики базується на активному просуванні ідеології відкритих, прозорих та конкурентних ринків. Це передбачає системне зниження торговельних бар’єрів, стимулювання прямих іноземних інвестицій та жорсткий захист прав інтелектуальної власності на енергозберігаючі технології. Лібералізація глобального енергетичного середовища розглядається Вашингтоном як інструмент інтеграції партнерських економік у спільний безпековий простір на засадах взаємовигідності. Така стратегія забезпечує американським транснаціональним корпораціям безперешкодний доступ до нових ринків, що зміцнює загальні позиції США у світовій економічній ієрархії [42, с. 412].

Особливе місце в системі енергетичної дипломатії посідає розбудова стратегічних партнерств із ключовими виробниками та споживачами ресурсів. Тісна кооперація з Канадою, Мексикою та країнами Перської затоки спрямована на зміцнення надійності глобальних логістичних ланцюгів. Двосторонні та багатосторонні угоди, що укладаються у межах цих альянсів, містять положення про захист інфраструктури та уніфікацію стандартів безпеки, що створює передбачуване середовище для міжнародної торгівлі. Більше того, США використовують енергетичну дипломатію для зміцнення безпеки своїх союзників, зокрема у Східній Європі та Балтійському регіоні. Підтримка проєктів, спрямованих на подолання енергетичної монополії окремих постачальників (зокрема РФ), має чітко виражений геополітичний вимір, оскільки вона посилює політичну незалежність партнерів та стабілізує регіональні економічні системи [14, с.32].

У контексті глобального кліматичного порядку денного та імперативів «зеленого» переходу, енергетична дипломатія США трансформується у напрямку просування екологічно сталих рішень. Участь у міжнародних кліматичних угодах та фінансування транснаціональних інноваційних проєктів дозволяють Вашингтону не лише вирішувати екологічні завдання, а й конструювати нові глобальні ринки для американських технологій чистої енергії. Такий далекоглядний підхід гарантує довгострокову економічну безпеку через лідерство у новому енергетичному укладі [24, с. 80].

Важливо підкреслити глибоку інтеграцію енергетичної дипломатії із секторальними політиками національної оборони. Енергетична безпека офіційно визнана складником національної безпеки США, оскільки будь-яка дестабілізація постачань здатна паралізувати критичну інфраструктуру та виробничі потужності. Відтак, дипломатичні зусилля координуються з оборонними стратегіями щодо захисту морських транспортних артерій та стратегічних вузлів розподілу енергії. При цьому держава активно спирається на потенціал транснаціональних корпорацій, які виступають провідниками американських стандартів і технологічних трендів на світовій арені. Ці

корпоративні гравці часто стають партнерами в інфраструктурних проєктах, що дозволяє США ефективно впливати на глобальні енергетичні процеси навіть поза офіційними міждержавними каналами [41, с. 185].

Незважаючи на значні успіхи, реалізація американської енергетичної дипломатії супроводжується необхідністю розв'язання складних діалектичних суперечностей. Державному керівництву доводиться постійно балансувати між нарощуванням експорту викопного палива для отримання негайних економічних преференцій та дотриманням довгострокових кліматичних зобов'язань, що потребує тонкого дипломатичного маневрування. Також значним викликом є необхідність узгодження асиметричних інтересів численних партнерів у багатосторонніх форматах, що вимагає високої адаптивності зовнішньополітичного курсу [17, с. 158].

Підсумовуючи, можна констатувати, що вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки США є всеохоплюючим та стратегічно визначальним. Вона виступає не просто механізмом доступу до ресурсів, а інтегральним інструментом формування глобального економічного порядку, що базується на технологічному лідерстві, стратегічній стійкості та захисті національних інтересів. Завдяки синергії дипломатичних, економічних та оборонних засобів, США спромоглися вибудувати гнучку систему, яка дозволяє державі не лише адаптуватися до викликів сучасної енергетичної реальності, а й активно моделювати сприятливі умови для сталого розвитку в довгостроковій перспективі. Саме така багатовекторність та інституційна міцність енергетичної дипломатії гарантує Сполученим Штатам статус провідного актора у світових економічних відносинах.

У сучасних умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів, радикальної трансформації світових енергетичних ринків та зростання геополітичної турбулентності, енергетична дипломатия Європейського Союзу (ЄС) постає як фундаментальна детермінанта забезпечення комплексної економічної безпеки держав-членів. Наукове осмислення цього феномену дозволяє стверджувати, що енергетична безпека, інтегрована в загальну

архітектуру регіональної стабільності, передбачає здатність інституцій ЄС гарантувати безперебійне, фінансово доступне та стратегічно прогнозоване постачання енергоресурсів на засадах економічної раціональності. Ключовим вектором такої діяльності є цілеспрямована мінімізація залежності від екзогенних джерел та зниження рівня вразливості національних економік до дестабілізуючих зовнішніх шоків, що зумовило інституціоналізацію енергетичної дипломатії як системного механізму зовнішньоекономічної експансії та захисту інтересів Союзу [30].

Концептуальний підхід ЄС до реалізації енергетичної дипломатії базується на складному балансуванні між внутрішніми політичними імперативами, економічною ефективністю, екологічними стандартами та динамічними зовнішніми викликами. На відміну від розрізнених національних стратегій, європейська модель вирізняється безпрецедентним рівнем координації між суверенними державами-членами, що спирається на інтеграційну регуляторну базу та спільне прагнення до конструювання єдиного енергетичного простору. Такий синергетичний підхід дозволяє Союзу не лише оптимізувати внутрішні галузеві процеси, а й виступати на міжнародній арені як консолідований актор, здатний ефективно артикулювати та захищати спільні інтереси.

Нормативно-правовий фундамент цієї політики має ієрархічну структуру, що охоплює Договори про функціонування Європейського Союзу, галузеві енергетичні пакети законодавчих актів, а також спеціалізовані регламенти, спрямовані на інституціоналізацію конкурентного, транспарентного та глибоко інтегрованого енергетичного ринку. Вказане нормативне поле виконує подвійну функцію: воно не лише впорядковує внутрішню кон’юнктуру енергосектору, а й детермінує жорсткі стандарти зовнішніх відносин, формуючи легітимну основу для просування узгодженої зовнішньоенергетичної стратегії на світовій арені [4, с. 139].

Інструментарій енергетичної дипломатії ЄС охоплює широкий спектр засобів, серед яких пріоритетне місце посідають багатосторонні та

двосторонні переговорні процеси з ключовими країнами-експортерами, активна пролонгація участі в глобальних ініціативах та укладання стратегічних угод про глибоке співробітництво. Використовуючи свій значний політичний та макроекономічний капітал, Європейський Союз послідовно лобіює ідеї лібералізації ринків, забезпечення принципів добросусідства в сегменті транзиту енергоносіїв та створення надійних гарантій для захисту інвестицій в енергетичну інфраструктуру. Застосування таких інструментів дозволяє суттєво демпфувати ризики, детерміновані надмірною залежністю від монопольних постачальників, та сприяє зміцненню взаємної довіри між глобальними суб'єктами.

Магістральним напрямом діяльності дипломатичного корпусу ЄС виступає всеохоплююча диверсифікація джерел постачання та оптимізація транспортних коридорів. Враховуючи історичну обтяженість багатьох держав-членів критичною залежністю від імпорту вуглеводнів, зокрема з Російської Федерації, питання розширення географії постачань набуло статусу екзистенційного пріоритету. У відповідь на ці виклики Союз реалізує масштабні інфраструктурні проєкти, що забезпечують доступ до альтернативних ресурсних баз через розвиток мережі LNG-терміналів, будівництво міждержавних газопроводів та розбудову транс’європейських енергетичних мереж. Активізація діалогу з партнерами в Північній Африці, на Близькому Сході та в регіоні Південного Кавказу дозволяє диверсифікувати ризики монополізації та суттєво посилити економічну резистентність європейської спільноти [12, с. 80].

Паралельно з цим, критичне значення для економічної безпеки має процес поглиблення внутрішньої інтеграції енергетичних ринків та створення конкурентної платформи. Формування єдиного енергетичного середовища сприяє раціоналізації розподілу ресурсів, стимулює зниження цінових показників та підвищує загальну енергоефективність виробничих процесів, що в сукупності нівелює вразливість національних господарських систем до волатильності зовнішнього середовища. Координація зусиль на рівні Союзу

надає державам-членам можливість солідарно реагувати на кризові явища, пов’язані з техногенними катастрофами або різкими коливаннями світової кон’юнктури, що кардинально зміцнює колективну безпекову позицію.

Сучасна парадигма енергетичної дипломатії ЄС також нерозривно пов’язана з глобальною кліматичною архітектурою та імплементацією Паризької угоди. Стимулювання інноваційного розвитку, перехід до «зеленої» економіки та декарбонізація промисловості розглядаються не лише як екологічний обов’язок, а й як стратегічний засіб зниження потреби в імпорті викопних ресурсів. Розвиток внутрішніх потужностей відновлюваної енергетики та формування нових технологічних ринків створюють фундамент для довгострокової економічної безпеки, де дипломатія виступає платформою для просування інтелектуальних рішень та міжнародного науково-технічного співробітництва [18, с. 135].

Важливо підкреслити, що вплив дипломатичних зусиль ЄС транслюється як на відносини з державами-експортерами, так і на взаємодію з великими країнами-споживачами за межами Союзу. Розвиток партнерств спрямований на комплексну модернізацію інфраструктури, уніфікацію стандартів безпеки та глобальну диверсифікацію енергетичних ринків, що забезпечує прогнозованість контрактних відносин та стабілізацію цінових параметрів у довгостроковій перспективі.

Водночас практична реалізація цієї стратегії супроводжується об’єктивними складнощами, зумовленими необхідністю консенсусного узгодження гетерогенних інтересів 27 держав-членів, які мають суттєві відмінності в структурі енергетичних балансів та ступені ресурсної вразливості. Асиметрія технологічних можливостей та розбіжності в політичних пріоритетах вимагають від інституцій ЄС, зокрема Європейської комісії та спеціалізованих агентств, застосування складних механізмів медіації для вироблення єдиного зовнішньополітичного курсу [24, с. 81].

Узагальнюючи, слід констатувати, що вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки Європейського Союзу має системний,

багатогранний та стратегічно визначальний характер. Через послідовну реалізацію узгодженої політики, інтеграцію ринків, активну участь у кліматичному порядку денному та розбудову розгалуженої мережі партнерств, ЄС формує умови для стабільного функціонування енергетичних систем своїх членів. Це дозволяє не лише мінімізувати ризики екзогенних потрясінь, а й суттєво підвищити глобальну конкурентоспроможність європейської економіки в умовах перманентної трансформації світового енергетичного ландшафту. Таким чином, енергетична дипломатія виступає невід'ємною складовою суверенітету та сталого поступу Європейського Союзу в довгостроковій перспективі.

У сучасній архітектурі світових господарських зв'язків енергетична дипломатія Китайської Народної Республіки (КНР) постає як один із найбільш фундаментальних та стратегічно виважених елементів зовнішньополітичного курсу держави. Її першочерговим завданням є гарантування комплексної економічної безпеки та підтримання стабільної динаміки національного розвитку в умовах інтенсивних трансформацій глобальних енергетичних ринків. Оскільки в сучасній світовій економіці безперебійний доступ до енергоресурсів, стійкість логістичних ланцюгів та волатильність цінових параметрів мають прямий і визначальний вплив на макроекономічну стійкість, Пекін вибудував розгалужену систему дипломатичних заходів, що мають екзистенційне значення для захисту національних інтересів [2, с. 18].

Наукове розуміння економічної безпеки в китайському дискурсі базується на здатності держави забезпечувати безперебійне функціонування всього господарського комплексу через залучення стабільних джерел енергії. Це передбачає не лише фізичну наявність ресурсу, а й мінімізацію будь-яких ризиків, детермінованих потенційними перебоями у постачанні, системну диверсифікацію як самих джерел, так і маршрутів їх транспортування, а також високу адаптивність до глобальних зрушень у структурі попиту та пропозиції. Враховуючи статус Китаю як одного з найбільших глобальних економічних центрів та масштабного споживача, чиї внутрішні потреби суттєво

перевищують власні ресурсні можливості, питання енергетичної дипломатії стають центральним вектором державної стратегії.

Еволюція та сучасний стан китайської енергетичної дипломатії зумовлені синергією декількох критичних чинників. По-перше, експоненціальне економічне зростання країни генерує колосальний попит на нафту, природний газ та інші енергоносії. По-друге, об'єктивна обмеженість внутрішньої ресурсної бази відносно масштабів індустріального виробництва вимушує Пекін до надзвичайно активної зовнішньої експансії. По-третє, геополітична вразливість традиційних транспортних артерій, що пролягають через нестабільні або конкурентні регіони, посилює занепокоєння Пекіна щодо зовнішнього впливу на його енергетичну стабільність [5, с. 40].

У відповідь на ці системні виклики КНР сформувала багатовекторну дипломатичну парадигму, спрямовану на гарантування довгострокового доступу до стратегічних ресурсів, розвиток транскордонної інфраструктури та глибоку інтеграцію в глобальні проєкти. Наріжним каменем цієї стратегії є активна двостороння взаємодія з державами-експортерами. Китай послідовно укладає довгострокові контракти з країнами Близького Сходу, Центральної та Південно-Східної Азії, а також Африки. Важливою особливістю цих домовленостей є їхній комплексний характер: вони охоплюють не лише закупівлю сировини, а й масштабні китайські інвестиції в місцеву енергетичну інфраструктуру, спільну розробку родовищ та розвиток переробних потужностей. Такий підхід трансформує Китай з простого покупця на активного учасника виробничих процесів у країнах-партнерах, забезпечуючи йому важелі впливу на умови формування пропозиції [15, с. 167].

Особливе місце в архітектурі економічної безпеки Китаю посідає глобальна ініціатива «Один пояс – один шлях». Через конструювання нових транспортних коридорів та енергетичних маршрутів КНР не просто зміцнює економічні зв'язки з учасниками проєкту, а й цілеспрямовано формує альтернативну логістику. Це дозволяє радикально знизити залежність від традиційних шляхів, які часто є вразливими до геополітичної напруги, тим

самим підвищуючи гнучкість, передбачуваність та стійкість всієї національної енергосистеми до зовнішніх шоків.

Енергетична дипломатія КНР також характеризується активізацією присутності в багатосторонніх форматах та міжнародних інституціях. Пекін планомірно посилює свою роль у структурах на кшталт Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) та Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК), а також у регіональних енергетичних форумах. Така стратегія дозволяє Китаю не лише вибудовувати довірчі відносини з ключовими гравцями, а й безпосередньо впливати на формування міжнародних правил торгівлі, цінових параметрів та стандартів створення стратегічних запасів. Посилення «голосу» Китаю в цих організаціях є критичним чинником для прогнозування та ефективного пом'якшення ринкових ризиків [5, с. 41].

Важливою рисою китайського підходу є нерозривний зв'язок між зовнішньою дипломатією та внутрішньою політикою модернізації енергосектору. Пекін інтегрує дипломатичні зусилля з програмами підвищення енергоефективності та прискореного розвитку альтернативної генерації. Масштабні успіхи у сферах сонячної, вітрової, гідро- та біоенергетики спрямовані на системне зниження питомої залежності від імпорту викопного палива. Це дозволяє державі не лише виконувати свої міжнародні кліматичні зобов'язання, а й зміцнювати економічну безпеку через створення внутрішніх енергетичних джерел, інертних до коливань світових цін.

Науково-технологічний вимір енергетичної дипломатії КНР передбачає активне стимулювання міжнародного співробітництва в галузі інновацій. Китай спрямовує значні фінансові ресурси в дослідження та впровадження проривних технологій видобутку, передачі та переробки енергії. Дипломатія тут відіграє роль медіатора у налагодженні технологічних партнерств та обміні передовим досвідом, що сприяє глибокій інкорпорації КНР у глобальні науково-технічні ланцюги створення вартості.

Окремо слід виділити фінансовий складник, оскільки енергетична експансія Пекіна нерозривно пов’язана з глобальними фінансовими потоками. Реалізація великих інфраструктурних проєктів (трубопроводів, LNG-терміналів, електростанцій) супроводжується наданням пільгових кредитів через китайські державні банки та фінансові інституції. Це створює міцну довгострокову взаємозалежність із партнерами, гарантує стабільність постачань та дозволяє Китаю диктувати певні технологічні та інфраструктурні стандарти на регіональному рівні [2, с. 19].

Попри очевидні здобутки, реалізація цієї стратегії стикається з низкою об’єктивних викликів. Зберігається висока абсолютна залежність від імпорту, існують значні складнощі в координації транскордонних проєктів, а також політичні ризики в країнах, де зосереджені ресурсні активи. Крім того, зростаюча протидія з боку окремих суб’єктів глобальної спільноти щодо екологічних чи геополітичних наслідків китайських ініціатив вимагає від Пекіна витонченого поєднання економічної раціональності з дипломатичною гнучкістю.

Підсумовуючи, можна констатувати, що вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки Китаю є комплексним та стратегічно визначальним. Через синергію активної зовнішньої політики, диверсифікацію джерел, участь у глобальному регулюванні та розвиток внутрішнього технологічного потенціалу, КНР формує стійкий фундамент для стабільного задоволення своїх енергетичних потреб. Така багатогранна стратегія не лише мінімізує ризики, а й суттєво посилює роль Китаю як провідного актора у світовій економічній системі в умовах постійної трансформації глобального енергетичного ландшафту.

У сучасній архітектурі світових енергетичних ринків енергетична дипломатія держав-членів Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК) постає як фундаментальна детермінанта формування та підтримки економічної безпеки на національному та регіональному рівнях. ОПЕК функціонує як консолідована інституційна платформа, що забезпечує координацію політик

нафтовидобувних країн, виступаючи ключовим суб'єктом, чиї стратегічні рішення безпосередньо модулюють цінові параметри, обсяги світового видобутку та загальний інвестиційний клімат у паливно-енергетичному комплексі. Слід підкреслити, що вплив дипломатичного інструментарію на економічну стійкість цих держав є багатогранним процесом, де зовнішньополітичні маневри інтегровані в систему стратегічного макроекономічного планування [6, с. 20].

Економічна безпека в контексті держав ОПЕК традиційно інтерпретується як системна спроможність гарантувати довгострокову стабільність національних господарських комплексів через високоефективне управління експортними потоками енергоресурсів. Пріоритетним завданням дипломатії в цьому розрізі є протекція доходів державного бюджету від різких коливань кон’юнктури світового ринку, а також підтримання стабільності валютних резервів та інвестиційних позицій. Оскільки більшість учасників організації мають економічні моделі з високим ступенем залежності від експорту вуглеводнів, стабільність фінансових надходжень стає базисом для реалізації масштабних соціальних програм, модернізації інфраструктури та збереження загальної політичної рівноваги всередині країн.

Фундаментом енергетичної дипломатії в межах ОПЕК виступає сувора координація видобувної діяльності та експортних квот, що здійснюється через регулярні консультаційні механізми на рівні Секретаріату. Така інституціоналізована взаємодія дозволяє конструювати впорядковане середовище на нафтовому ринку, утримуючи ціни на рівнях, які забезпечують рентабельність енергетичного сектору та мінімізують надмірну волатильність, здатну дестабілізувати національні бюджети. Консолідований підхід групи надає їй значно потужніший вплив на глобальні ринкові тренди порівняно з автономними діями окремих експортерів. При цьому дипломатична активність ОПЕК має багатовимірний характер, охоплюючи не лише технічне квотування, а й активну участь у роботі міжнародних форумів, проведення

переговорів із провідними споживачами та світовими фінансовими інституціями [9, с. 4171].

На дипломатичному рівні урядові представники держав ОПЕК спрямовують зусилля на формування архітектури довгострокового співробітництва, залучення іноземного капіталу в національні енергетичні проєкти та безпосередній вплив на міжнародні правила торгівлі енергоресурсами. Це дозволяє зміцнювати суб'єктність цих країн у глобальній економіці та створювати запобіжні механізми проти екзогенних шоків. Центральним елементом стратегії є концепція стабілізації ринку, де рішення про зміну обсягів видобутку приймаються на основі глибокого аналізу прогнозів світового попиту та макроекономічних детермінант. Таким чином забезпечується делікатний баланс між ціновою доступністю енергії для країн-імпортерів та гарантуванням стабільних прибутків для експортерів.

Особливо рельєфно роль енергетичної дипломатії проявляється в періоди глобальних криз, коли світові ціни на енергоносії зазнають дестабілізації внаслідок геополітичних чи економічних потрясінь. Здатність до солідарних дій у межах організації дозволяє суттєво амортизувати негативні наслідки для національних валютних резервів і підтримувати соціально-економічну стабільність через узгоджене обмеження пропозиції або підтримку ринкових цін. Окрім кризового менеджменту, енергетична дипломатія виступає рушійною силою стратегічної диверсифікації економік держав-членів ОПЕК. Усвідомлюючи ризики моноструктурного розвитку, такі країни як Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати та Кувейт реалізують амбітні програми національної трансформації, спрямовані на розвиток непаливних секторів та впровадження інновацій. Ефективність цих перетворень прямо залежить від дипломатичних успіхів у налагодженні технологічного обміну та залученні інвестиційних ресурсів з розвинених економік світу [10, с. 96].

Системне представлення інтересів на міжнародній арені включає регулярні консультації з найбільшими глобальними споживачами – США,

Китаєм та країнами ЄС. Укладання довгострокових торговельних угод забезпечує передбачуваність обсягів постачань, що знижує рівень невизначеності для бюджетного планування країн-експортерів. Важливим складником є також підтримка міжнародних фінансових каналів для стабілізації платіжних балансів. Стабільні валютні доходи дозволяють формувати потужні суверенні фонди добробуту, які слугують фінансовим «подушкою безпеки» в періоди несприятливої ринкової кон'юнктури та джерелом фінансування інфраструктурних ініціатив. Взаємодія з міжнародними фінансовими інституціями гарантує доступ до сприятливих умов кредитування, що є додатковим фактором зміцнення економічної безпеки [14, с. 40].

Безпековий вимір енергетичної дипломатії ОПЕК також охоплює управління стратегічними запасами та розробку механізмів реагування на надзвичайні ситуації, включно з техногенними катастрофами та геополітичними конфліктами. Наявність спільних протоколів обміну інформацією та координації дій у межах багатосторонніх структур посилює резистентність регіону до зовнішніх потрясінь. Проте, незважаючи на значну роль дипломатії, діяльність ОПЕК стикається з серйозними викликами, серед яких – складність узгодження інтересів між членами з різними економічними потенціалами та необхідність адаптації до глобального енергетичного переходу. Посилення вимог щодо декарбонізації та зниження вуглецевих викидів змушує організацію трансформувати свої підходи для збереження актуальності в умовах нової кліматичної парадигми [12, с. 82].

Узагальнюючи, слід констатувати, що вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки держав ОПЕК полягає у формуванні стійкого фундаменту для стратегічної координації, стабілізації ринків, диверсифікації господарських структур та зміцнення інвестиційної привабливості на світовій арені. Ці інтегровані механізми дозволяють учасникам організації підтримувати довгострокову макроекономічну

стабільність та адаптуватися до динамічних змін глобального енергетичного ландшафту.

В архітектурі сучасної зовнішньої політики Королівства Норвегія енергетична дипломатія посідає місце фундаментальної детермінанти, що забезпечує не лише економічну стабільність, а й стратегічну суб'єктність держави в глобалізованому просторі. Для країни, чий господарський потенціал нерозривно пов'язаний із масштабним видобутком вуглеводнів, енергетика трансформувалася з суто економічної галузі на комплексний інструмент міжнародних відносин. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що енергетична дипломатія Норвегії функціонує як багатовимірна платформа, яка інтегрує завдання національного добробуту, залучення інвестицій та зміцнення автономії держави на світовій арені в умовах перманентних структурних змін.

Системний аналіз економічної безпеки Норвегії вказує на її критичну залежність від спроможності держави генерувати стабільні валютні надходження через експорт енергоносіїв. У цьому контексті дипломатичні зусилля спрямовані на нівелювання екзогенних ризиків, детермінованих високою волатильністю світових цін на нафту й природний газ. Водночас норвезька стратегія демонструє унікальний баланс між максимізацією прибутків та неухильним дотриманням міжнародних екологічних стандартів, що вимагає від дипломатичного корпусу застосування багатовекторних підходів, які гармонізують економічну раціональність із вимогами сталого розвитку [36, с. 224].

Центральною ланкою норвезької енергетичної стратегії є акцент на довгостроковій стабілізації постачань природного газу до європейських споживачів. Постаючи в ролі одного з ключових гарантів енергетичної стійкості континенту, Норвегія виконує функцію системного стабілізатора ринку, що дозволяє суттєво знизити ризики дефіциту ресурсів або надмірної залежності Європи від монопольних постачальників з інших регіонів. Важливим інструментом такої політики є практика укладання довгострокових

контрактів, які забезпечують не лише фізичну безпеку постачань, а й макроекономічну прогнозованість для самої Норвегії. Це створює надійний фундамент для бюджетного планування та безперебійного фінансування національних фондів добробуту та масштабних соціальних програм.

Окрім ресурсного складника, енергетична дипломатія Осло орієнтована на інтенсифікацію міжнародного науково-технічного співробітництва. Держава виступає активним ініціатором впровадження проривних інновацій у сферах енергоефективності та низьковуглецевих технологій. Норвезькі наукові центри та бізнес-структури інтегровані в глобальні консорціуми, що займаються розробкою рішень для мінімізації антропогенного впливу енергетики на клімат. Така активність дозволяє Норвегії не лише підвищувати власну технологічну конкурентоспроможність, а й брати безпосередню участь у конструюванні нових міжнародних стандартів галузі [37, с. 160].

Особливе місце в системі зовнішніх звязків посідає глибока інтеграція до енергетичного простору Європейського Союзу. Попри те, що Норвегія не є членом ЄС, вона демонструє високий рівень координації в реалізації спільних енергетичних ініціатив та гармонізації технічних регламентів. Співпраця з Брюсселем спрямована на підвищення транспарентності транскордонних ринків та усунення бар’єрів для торгівлі, що зміцнює взаємну довіру між постачальником та споживачами. Активна участь Норвегії в розбудові регіональної інфраструктури, зокрема через спільні проєкти інтерконекторів, посилює надійність і гнучкість всієї європейської енергосистеми, що позитивно позначається на економічній безпеці всіх учасників процесу [23, с. 105].

Ефективність норвезької моделі також детермінується її активною позицією в межах провідних міжнародних інституцій, таких як Міжнародне енергетичне агентство (МЕА). Представництво в таких організаціях дозволяє країні здійснювати моніторинг геополітичних ризиків, брати участь у стратегічному прогнозуванні ринкових трендів та впливати на формування глобальної політики енергетичної безпеки. Це надає Осло можливість не лише

оперативно адаптуватися до світових викликів, а й виступати в ролі інтелектуального лідера у формуванні порядку денного глобального енергетичного управління.

Важливим вектором дипломатичної діяльності є стимулювання припливу іноземного капіталу в національний енергетичний сектор. Через розвиток системи двосторонніх та багатосторонніх угод Норвегія конструює сприятливе регуляторне середовище для транснаціональних компаній, що сприяє модернізації видобувної інфраструктури та залученню передового технологічного досвіду. Такий підхід не лише зміцнює внутрішній потенціал галузі, а й розширює мережу міжнародних економічних зв'язків, що є додатковим чинником економічної резистентності.

Слід зауважити, що сучасна енергетична дипломатия Норвегії глибоко рефлексує на глобальні тренди декарбонізації та переходу до низьковуглецевої економіки. Активна роль держави в міжнародних кліматичних угодах та масштабні інвестиції в «зелені» технології сприяють формуванню іміджу Норвегії як еталонного партнера у сфері сталого розвитку. Врахування екологічних імперативів у зовнішньополітичній стратегії дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з можливою трансформацією структури світового попиту на викопне паливо, підвищуючи адаптивність національного господарства до майбутніх реалій енергетичного переходу [24, с. 81].

Зважаючи на відносно обмежений обсяг внутрішнього енергоспоживання, Норвегія використовує свої ресурси переважно як зовнішній актив для забезпечення загальноекономічного балансу. Участь у спільних міжнародних проєктах та послідовна диверсифікація напрямів партнерства дозволяють уряду гнучко реагувати на коливання кон'юнктури та підтримувати високі макроекономічні показники незалежно від турбулентності світової економіки.

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно констатувати, що вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки Норвегії є стратегічно визначальним. Через синергію активного переговорного процесу,

інституційної інтеграції з європейськими структурами, стимулювання інновацій та відданості принципам сталого розвитку, держава формує надійний безпековий каркас. Таким чином, норвезька енергетична дипломатия виходить далеко за межі суто комерційного супроводу експорту, постаючи потужним інструментом захисту широкого спектру національних інтересів - від економічної стійкості до зміцнення геополітичного престижу в сучасному світі. Це дозволяє Норвегії зберігати статус стабільного та прогнозованого гравця, здатного ефективно конвертувати свій ресурсний потенціал у довгострокове процвітання та безпеку.

В архітектурі сучасного світоустрою енергетична дипломатія Держави Катар постає як стратегічно виважена та фундаментальна детермінанта її зовнішньополітичного курсу, що безпосередньо спрямована на інтенсифікацію національної економічної безпеки. Будучи одним із провідних світових акторів у сфері нафтогазовидобутку та утримуючи статус глобального лідера з експорту зрідженого природного газу (LNG), Катар сконструював складну та адаптивну систему міжнародних відносин, де енергетичні вектори тісно інтегровані з економічними преференціями та безпековими гарантіями. У цьому контексті дипломатичний інструментарій трансформується з суто комерційного засобу забезпечення транскордонних постачань у потужний механізм зміцнення міжнародної суб’єктності, підтримки макроекономічної резистентності та оперативного реагування на трансформаційні зрушення в глобальній енергетичній парадигмі [39, с. 240].

Концептуальне розуміння економічної безпеки для Катарської держави базується на спроможності підтримувати стабільне функціонування національного господарства в умовах перманентної волатильності світових ринків вуглеводнів. Пріоритетними завданнями енергетичної дипломатії в цьому розрізі є фіксація платіжного балансу, забезпечення безперебійності бюджетних профіцитів, нарощування валютних резервів та стратегічна диверсифікація джерел національного доходу в довгостроковій ретроспективі. Саме через дипломатичні канали Катар здійснює цілеспрямований вплив на

параметри глобальної торгівлі, формуючи стійкі стратегічні союзи та розширюючи ареали збуту, що виступає критичним чинником макроекономічної стабільності.

Магістральною складовою катарської моделі енергетичної дипломатії є превентивне стратегічне планування, що реалізується через систему довгострокових контрактів на постачання LNG. Враховуючи глобальні тенденції декарбонізації та поступовий перехід світової спільноти до низьковуглецевих моделей енергоспоживання, Катар активно ініціює та розвиває дипломатично-торговельні вектори з ключовими центрами споживання в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, Європі та Північній Америці. Практика укладання масштабних форвардних угод гарантує стабільність закупівельних обсягів для партнерів, одночасно забезпечуючи прогнозованість фінансових потоків до національного бюджету, що дозволяє нівелювати дестабілізуючий вплив короткострокових коливань цінової кон’юнктури [7, с. 280].

Ефективність дипломатичних зусиль підкріплюється потужним інвестиційним супроводом розвитку енергетичної інфраструктури, що є запорукою високої надійності постачань. Катар спрямовує колосальні ресурси на модернізацію LNG-терміналів, нафтових хабів та інтенсифікацію розробки газових родовищ, паралельно впроваджуючи проривні технології для підвищення конкурентоспроможності своєї продукції на міжнародній арені. Такі інвестиційні алгоритми мають на меті не лише нарощування експортного потенціалу, а й створення інституційних умов для гнучкої адаптації до динамічних змін глобального попиту, що суттєво зміцнює економічний суверенітет держави перед обличчям зовнішніх викликів.

Інституційний вимір катарської енергетичної дипломатії проявляється в активній інкорпорації держави в діяльність провідних міжнародних форумів та організацій. Участь у роботі ОПЕК та регулярна взаємодія з іншими системними гравцями ринку дозволяє Катару безпосередньо впливати на конструювання глобальних правил гри, регулювання видобувних квот та

встановлення збалансованих цінових діапазонів. Дипломатична присутність у багатосторонніх структурах сприяє виробленню уніфікованих рамкових умов для формування стратегічних енергетичних резервів, що знижує рівень невизначеності для держав-споживачів та гармонізує міжнародні економічні відносини в енергетичній сфері [10, с. 101].

Окремої уваги заслуговує розвиток інклюзивних двосторонніх партнерств, які виходять за межі суто торговельних транзакцій. Енергетична дипломатия Катару орієнтована на укладання інтегрованих стратегічних угод, що синтезують ресурсні поставки з інвестиційними, технологічними та освітньо-науковими компонентами. Подібний комплексний підхід, що передбачає спільну реалізацію інфраструктурних проєктів та кооперацію у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів, формує глибоку взаємозалежність сторін та суттєво мінімізує ризики, зумовлені негативними зовнішньоекономічними флуктуаціями.

Сучасна парадигма катарської зовнішньої енергополітики також рефлексує на глобальні імперативи переходу до екологічно сталого розвитку. Державні стратегії спрямовані на пошук точок синергії між конвенційним паливно-енергетичним сектором та інноваційними «зеленими» технологіями. Катар активно долучається до міжнародних ініціатив з декарбонізації, фінансує фундаментальні дослідження у сфері виробництва «чистого» водню та альтернативної енергетики, що дозволяє не лише відповідати жорстким міжнародним стандартам, а й превентивно готуватися до потенційного зниження глобального споживання викопних енергоносіїв.

Важливим вектором енергетичної дипломатії є фінансовий менеджмент, зокрема управління валютними ризиками. Масштабні надходження від експорту дозволяють акумулювати значні фінансові резерви, які виступають інструментом підтримки курсової стабільності національної валюти та ресурсною базою для фінансування стратегічних галузей економіки. Дипломатичні зусилля сприяють імплементації механізмів хеджування

ризиків та забезпечують безперешкодний доступ до глобальних капіталів, що є невід'ємною умовою фінансової стійкості держави [7, с. 287].

Попри значні успіхи, реалізація енергетичної дипломатії Катару стикається з низкою об'єктивних екзистенційних викликів. Зокрема, зберігається висока частка енергетичних доходів у структурі національного бюджету, що створює потенційну вразливість перед тривалими періодами низьких цін на сировину. Крім того, спостерігається інтенсифікація конкуренції в сегменті LNG з боку таких потужних експортерів, як США та Австралія, що вимагає від офіційної Дохи постійної адаптації зовнішньополітичного курсу, агресивного пошуку нових ринкових ніш та безупинної технологічної модернізації.

Проте стратегічна архітектура катарської енергетичної дипломатії дозволяє ефективно нівелювати зазначені загрози через диверсифікацію партнерських мереж, участь у глобальних безпекових дискусіях та фіксацію довгострокових контрактних зобов'язань. Узагальнюючи, слід констатувати, що вплив енергетичної дипломатії на забезпечення економічної безпеки Катару є всеохоплюючим та системним. Через майстерне поєднання інструментів торгівлі, міжнародної координації, фінансового менеджменту та екологічної адаптації Катар формує фундамент для стабільного економічного поступу, мінімізації зовнішніх шоків та зміцнення своєї ролі як одного з найбільш впливових суб'єктів світового енергетичного ринку. Можемо підсумувати викладене вище у вигляді узагальнюючої таблиці (див. таблицю 2.3).

Таблиця 2.3

Вплив енергетичної дипломатії на економічну безпеку держав

Суб'єкт	**Основні інструменти енергетичної дипломатії**	**Вплив на економічну безпеку**	**Ключові виклики**
США	LNG-експорт, стратегічні альянси, підтримка відкритих ринків, технологічне лідерство	Зниження імпортозалежності; посилення глобального впливу; стабілізація енергоринку союзників	Баланс між експортом викопного палива та кліматичними зобов'язаннями
ЄС	Диверсифікація постачань, LNG-термінали,	Зменшення залежності від монопольних постачальників; інтеграція енергоринків;	Неоднорідність інтересів держав-

	інтерконектори, «зелена» дипломатія	підвищення стійкості економіки	членів; висока вартість енергопереходу
Китай	Ініціатива «Один пояс – один шлях», інвестиції в інфраструктуру, довгострокові контракти	Гарантування стабільних поставок; диверсифікація маршрутів; зміцнення енергетичної автономії	Висока залежність від імпорту; геополітичні ризики
ОПЕК	Координація квот видобутку, цінове регулювання, багатосторонні переговори	Стабілізація доходів експортерів; підтримка бюджетної стійкості; формування суверенних фондів	Волатильність цін; декарбонізація світової економіки
Норвегія	Довгострокові контракти, інтеграція з енергосистемою ЄС, інноваційні технології	Стабільні валютні надходження; зміцнення ролі на європейському ринку; підтримка фонду добробуту	Скорочення попиту на викопне паливо; адаптація до «зеленої» трансформації
Катар	LNG-дипломатія, глобальні партнерства, інвестиції в інфраструктуру	Зростання валютних резервів; стабільність бюджету; розширення глобального впливу	Конкуренція на LNG-ринку; залежність від експорту газу

Джерело: розроблено самостійно.

Енергетична дипломатія провідних держав та регіональних об’єднань виступає комплексним інструментом забезпечення економічної безпеки через диверсифікацію постачань, контроль енергетичних ринків, розвиток інфраструктури та формування довгострокових стратегічних партнерств. Водночас глобальний енергетичний перехід і декарбонізація зумовлюють необхідність адаптації традиційних моделей енергетичної політики до нових економічних і технологічних реалій.

РОЗДІЛ 3
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

3.1. Сучасний стан та виклики енергетичної дипломатії України

Енергетична дипломатія сучасної України трансформувалася у фундаментальний сегмент загальнодержавної зовнішньополітичної стратегії, що виступає критичним чинником забезпечення не лише макроекономічної стійкості, а й базової національної безпеки в умовах глобальної турбулентності. Сутнісна специфіка цього інструментарію обумовлена унікальним геополітичним розташуванням держави, історичним досвідом подолання ресурсної залежності, а також інтенсифікацією євроінтеграційних прагнень на тлі повномасштабної збройної агресії з боку Російської Федерації. Сучасний формат української енергетичної дипломатії характеризується всебічною комплексністю, інтегруючи в єдину систему механізми міжнародного права, економічного співробітництва та оборонних стратегій, що дозволяє державі адаптуватися до екзогенних шоків.

Аналізуючи поточний стан цієї сфери, слід відзначити безпрецедентну інтенсифікацію взаємодії з ключовими західними партнерами, зокрема країнами Європейського Союзу, США та Канадою, що формує надійний міжнародний каркас підтримки. Магістральним вектором розвитку залишається стратегічна інтеграція до загальноєвропейської енергетичної архітектури, що вимагає глибокої гармонізації внутрішнього законодавства та активної участі у функціонуванні спільних енергетичних ринків. Знаковим досягненням на цьому шляху стала успішна синхронізація вітчизняної енергосистеми з європейською мережею операторів ENTSO-E, що кардинально посилило енергетичну автономію країни та створило легітимні

передумови для експорту електричної енергії. Такий крок став не лише технічним здобутком, а й потужним дипломатичним сигналом про незворотність європейського курсу держави [13, с. 104].

Паралельно спостерігається динамічне розширення партнерства в галузі атомної енергетики, де пріоритетом визначено модернізацію наявної інфраструктури та остаточне розірвання технологічних зв'язків з країною-агресором. У 2024 році особливий акцент зроблено на поглибленні кооперації у ядерному секторі та урановій промисловості, що безпосередньо корелює з завданнями щодо диверсифікації джерел та підвищення надійності енергозабезпечення у довгостроковій перспективі. Використання західних технологій замість російських постачальників є ключовим інструментом зміцнення технологічного суверенітету України.

Проте розвиток енергетичної дипломатії відбувається в умовах екзистенційних викликів, детермінованих військовими діями та системним енергетичним терором. Систематичні масовані обстріли критичних об'єктів енергетики, що обчислюються тисячами атак із використанням ракетного та дронового озброєння, призвели до масштабних руйнувань, які потребують колосальних відновлювальних зусиль та міжнародної солідарності. У цьому контексті дипломатичні зусилля набувають рис глобального кризового менеджменту, спрямованого на мобілізацію фінансової допомоги, залучення інженерно-технологічних ресурсів та консолідацію політичної підтримки світової спільноти для збереження функціональності національної енергосистеми [27, с. 72].

Забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану вимагає не тільки фізичної фортифікації об'єктів, а й стратегічного переходу до більш гнучкої, децентралізованої моделі генерації. Україна активно ініціює впровадження систем накопичення енергії та розвиток розподіленої мережі відновлюваних джерел, що значно підвищує загальну живучість системи перед загрозою нових атак. Реалізація цих інновацій критично залежить від міжнародної технічної підтримки та створення сприятливих умов для

інвестиційного супроводу, що знову виводить дипломатію на передній план як інструмент залучення ресурсів.

Ключовим аспектом залишається повна диверсифікація енергопостачання та остаточне подолання історичної залежності від російського природного газу, що десятиліттями використовувався як засіб політичного тиску. Це досягається через розвиток реверсних схем із країн Європи, розбудову LNG-інфраструктури та стимулювання внутрішнього видобутку ресурсів. Успіх цих заходів нерозривно пов'язаний із залученням міжнародних енергетичних корпорацій та провідних фінансових інституцій, які виступають гарантами стабільності постачань.

Важливим вектором залишається адаптація українського енергетичного сектору до стандартів Європейського зеленого курсу, що передбачає поступову декарбонізацію економіки та впровадження енергоефективних технологій. Попри складні умови воєнного стану, Україна продовжує інтеграцію у світові екологічні ініціативи, що підтверджується її позитивною динамікою в глобальних рейтингах енергетичного розвитку. Енергетичний перехід розглядається не лише як кліматична потреба, а й як можливість для модернізації промислового потенціалу держави [19, с. 48].

Інституційна спроможність та ефективність державного управління також постають як вагомі виклики, що потребують негайного вирішення. Енергетична дипломатия тут виступає каналом трансляції кращих міжнародних практик, сприяючи прозорості ринків, безкомпромісній боротьбі з корупцією та реформуванню принципів корпоративного управління енергетичними компаніями. Масштабне відновлення галузі, оцінюване у мільярди доларів, вимагає системної співпраці з донорами, міжнародними банками та приватними інвесторами для модернізації мереж та впровадження проривних цифрових інновацій.

Нарешті, вагомим складником є формування позитивного іміджу України як стабільного, надійного та прогнозованого партнера в енергетичній сфері. Активна участь у глобальних майданчиках та організація таких заходів,

як Energy Security Dialogue, дозволяє не лише координувати безпекові заходи, а й пропонувати світу унікальний досвід стійкості [20, с. 40].

Рис. 3.1. Схема «Ключові виклики енергетичної дипломатії України»

Джерело: сформовано автором за аналітичними звітами НЕК «Укренерго».

Узагальнюючи, слід зазначити, що сучасна енергетична дипломатія України є динамічною та багатовекторною системою, що поєднує глибокі внутрішні реформи з активним зовнішнім маневруванням для забезпечення довгострокового суверенітету та сталого економічного поступу в європейській родині народів. Подолання сучасних викликів можливе лише за умови синергії державної політики та міжнародної підтримки, що визначає стратегічну роль дипломатії у майбутньому України.

3.2. Напрями, інструменти та механізми підвищення ефективності енергетичної дипломатії України в умовах євроінтеграції

У сучасних умовах поглиблення євроінтеграційних процесів та радикальної трансформації глобальної архітектури безпеки, енергетична дипломатія України набуває статусу ключового стратегічного інструменту, що забезпечує реалізацію національних інтересів у сфері економічної стабільності та зовнішньополітичної суб'єктності. Ефективність цієї діяльності детермінується здатністю держави до всебічної інкорпорації у європейський енергетичний простір, що потребує не лише технічної синхронізації, а й фундаментальної адаптації внутрішнього регуляторного середовища до нормативно-правових стандартів Європейського Союзу. Центральним вектором модернізації енергетичної дипломатії постає поглиблення інституційної та нормативної інтеграції, що базується на безумовній імплементації положень acquis communautaire, зокрема Третього та Четвертого енергетичних пакетів ЄС. Ці заходи спрямовані на створення конкурентних ринків електроенергії та природного газу, що є обов'язковою передумовою для зміцнення довіри з боку міжнародних партнерів та залучення стратегічних інвестицій. У межах зобов'язань перед Енергетичним Співтовариством Україна здійснює гармонізацію національного законодавства, що дозволяє їй не лише пасивно сприймати європейські норми, а й потенційно брати активну участь у формуванні консолідованої енергетичної політики континенту [20, с. 42].

Іншим стратегічно значущим напрямом підвищення дієвості енергетичної дипломатії є розбудова та модернізація інфраструктурної взаємодії. Це передбачає системний розвиток міждержавних енергетичних зв'язків, зокрема через розширення мережі інтерконекторів та збільшення пропускної спроможності існуючих маршрутів транспортування ресурсів.

Така інфраструктурна диверсифікація є критично важливою для мінімізації залежності від монопольних постачальників та посилення транзитного потенціалу держави. Особлива роль у цьому процесі належить модернізації газотранспортної системи та електромереж, що в сукупності дозволяє зберегти за Україною статус ключового енергетичного хабу Східної Європи. Подібна інтеграція до європейських енергетичних платформ створює матеріальний фундамент для дипломатичних маневрів та зміцнює геополітичну вагу держави.

У контексті глобальних екологічних викликів та реалізації Європейського зеленого курсу, енергетична дипломатія України повинна зосереджуватися на декарбонізації та розвитку відновлюваних джерел енергії. Співпраця з ЄС у сферах виробництва «зеленого» водню, біоенергетики та впровадження інноваційних енергозберігаючих технологій відкриває перед Україною нові перспективи як перед надійним партнером у досягненні кліматичної нейтральності. Активізація міжнародного співробітництва в цьому сегменті сприяє не лише модернізації вітчизняного енергосектору, а й формуванню прогресивного міжнародного іміджу країни, яка поділяє цінності сталого розвитку [13, с. 105].

Надзвичайно актуальним аспектом є посилення безпекової складової енергетичної дипломатії, що зумовлено сучасними воєнними загрозами та системними атаками на критичну інфраструктуру. У цих умовах дипломатичний інструментарій має бути спрямований на створення дієвих механізмів кризового реагування та стратегічного резервування енергоресурсів у координації з міжнародними партнерами. Важливим елементом тут виступає укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про взаємодопомогу, участь у програмах колективної енергетичної безпеки та залучення міжнародної підтримки для оперативного відновлення пошкоджених потужностей.

Ефективність реалізації цих напрямів безпосередньо залежить від застосування широкого спектру дипломатичних інструментів. Ключову роль

відіграють постійні переговорні процеси на різних рівнях, активна діяльність дипломатичних представництв за кордоном та участь у роботі міжнародних організацій і профільних форумів. Економічна дипломатія стає провідним засобом залучення фінансових ресурсів у формі кредитів, грантів та прямих інвестицій, необхідних для технологічного оновлення енергетичної галузі. Паралельно з цим, критичного значення набувають інформаційно-комунікаційні інструменти, спрямовані на забезпечення прозорості державної політики та підвищення інвестиційної привабливості України на світовій арені. Публічна дипломатія, аналітичний супровід та активна участь у глобальних дискусіях щодо енергетичного переходу дозволяють ефективно артикулювати національні інтереси та протидіяти дезінформаційним впливам [8, с. 38].

Окремо слід виділити внутрішні механізми забезпечення успішності енергетичної дипломатії, серед яких пріоритетне місце посідає інституційне зміцнення профільних державних органів. Це охоплює підвищення кваліфікації кадрового потенціалу, розвиток потужних аналітичних центрів та налагодження чіткої міжвідомчої координації. Впровадження сучасних методологій стратегічного планування дозволяє державі гнучко реагувати на волатильність міжнародних енергетичних ринків та оперативно адаптуватися до нових геополітичних реалій. Важливим доповненням є цифровізація як енергетичного сектору, так і самих дипломатичних процесів. Використання інтелектуальних мереж (smart grids) та цифрових платформ для моніторингу й торгівлі енергією підвищує прозорість ринку та створює нові точки дотику для міжнародної технологічної співпраці.

Завершальним елементом архітектури підвищення ефективності є розвиток механізмів державно-приватного партнерства. Енергетична дипломатія у цьому розрізі виконує функцію медіатора між державою та приватним капіталом, сприяючи узгодженню інтересів та створенню сприятливого клімату для реалізації масштабних енергетичних проєктів. Залучення міжнародних компаній до управління об’єктами інфраструктури та

спільного видобутку ресурсів не лише приносить технології, а й створює додаткові гарантії політичної підтримки з боку країн походження цих інвесторів [16, с. 73].

Отже, напрями визначають стратегічні сфери реалізації енергетичної дипломатії України. Інструменти являють собою конкретні засоби зовнішньополітичного та економічного впливу, тоді як механізми відображають організаційні та процедурні форми практичного впровадження відповідних заходів.

Таблиця 3.1

Структурна характеристика напрямів, інструментів та механізмів реалізації енергетичної дипломатії України в умовах євроінтеграції

Напрям	**Інструменти**	**Механізми реалізації**	**Очікуваний результат**
Євроінтеграція енергетичного сектору	імплементація acquis ЄС; адаптація законодавства; участь у Енергетичному Співтоваристві	гармонізація нормативної бази; міжурядова координація; моніторинг виконання зобов'язань	інтеграція до енергоринку ЄС
Розвиток енергетичної інфраструктури	інтерконектори; модернізація ГТС; синхронізація з ENTSO-E	міжнародні інфраструктурні проєкти; державно-приватне партнерство; залучення інвестицій	посилення енергетичної стійкості та транзитного потенціалу
Диверсифікація енергопостачання	LNG-проєкти; реверсні поставки; міжнародні контракти	укладання двосторонніх угод; співпраця з міжнародними корпораціями	зниження залежності від РФ
«Зелений» енергетичний перехід	водневі технології; ВДЕ; енергоефективність	участь у програмах ЄС; міжнародне технологічне співробітництво; кліматичні ініціативи	декарбонізація та модернізація енергетики
Безпековий захист енергосистеми	стратегічні резерви; міжнародна технічна допомога; кризова дипломатія	угоди про взаємодопомогу; координація з партнерами; механізми швидкого реагування	підвищення стійкості до атак і криз
Інституційне зміцнення	дипломатичні переговори; аналітичні центри; публічна дипломатія	міжвідомча координація; підготовка кадрів; цифровізація управління	підвищення ефективності державного управління
Інвестиційне та фінансове співробітництво	гранти; кредити; міжнародні інвестиції	співпраця з ЄБРР, ЄІБ, Світовим банком; PPP-моделі	модернізація енергетичної галузі

Джерело: сформовано автором за даними Міністерства енергетики України [41].

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що підвищення ефективності енергетичної дипломатії України в умовах європейської інтеграції потребує реалізації цілісної, інтегративної стратегії. Вона має базуватися на синергії нормативної гармонізації, інфраструктурного розвитку, екологічної трансформації та зміцнення безпекового потенціалу. Лише за умови комплексного використання дипломатичних, економічних та інноваційно-технологічних інструментів Україна зможе трансформувати виклики сучасності у можливості для сталого економічного зростання та стати невід'ємною частиною єдиної європейської енергетичної архітектури. Такий підхід забезпечить довгострокову енергетичну незалежність, підвищить рівень національної безпеки та сприятиме утвердженню України як впливового суб'єкта в системі міжнародних економічних відносин.

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що підвищення ефективності енергетичної дипломатії України в умовах європейської інтеграції потребує реалізації цілісної, інтегративної стратегії. Вона має базуватися на синергії нормативної гармонізації, інфраструктурного розвитку, екологічної трансформації та зміцнення безпекового потенціалу. Лише за умови комплексного використання дипломатичних, економічних та інноваційно-технологічних інструментів Україна зможе трансформувати виклики сучасності у можливості для сталого економічного зростання та стати невід'ємною частиною єдиної європейської енергетичної архітектури. Такий підхід забезпечить довгострокову енергетичну незалежність, підвищить рівень національної безпеки та сприятиме утвердженню України як впливового суб'єкта в системі міжнародних економічних відносин.

При цьому особливу увагу в межах зазначеної стратегії слід приділити практичній диверсифікації та інтенсифікації зовнішньоекономічних зв'язків через призму двосторонньої та багатосторонньої дипломатії. Реалізація інфраструктурного та безпекового потенціалу держави вимагає від

українських профільних відомств активного лобіювання спільних проєктів із країнами Центральної та Східної Європи, зокрема в межах розвитку вертикальних транспортних коридорів та спільних ініціатив регіональної стійкості. Україна має утвердитися в ролі не просто реципієнта міжнародної допомоги, а надійного донора європейської енергетичної безпеки, пропонуючи свої унікальні підземні сховища газу для зберігання стратегічних резервів країн Європейського Союзу, що дозволить мінімізувати сезонні коливання цін на європейському ринку та стабілізувати загальноєвропейську логістику.

Крім того, критично важливим аспектом є формування проактивної позиції України у залученні інвестиційного капіталу для реалізації завдань «зеленого» енергетичного переходу. Енергетична дипломатія на сучасному етапі повинна виступати ефективним містком між міжнародними фінансовими інституціями, такими як ЄБРР, ЄІБ та Світовий банк, і національними операторами ринку, створюючи сприятливий інвестиційний клімат через прозорі правові механізми та мінімізацію регуляторних ризиків. Інтеграція України у довгострокові водневі стратегії ЄС та залучення провідних європейських технологій для розвитку відновлюваної енергетики дозволять не лише відновити зруйновані потужності на принципово новій, екологічно чистій основі, а й сформувати новий експортний потенціал високої доданої вартості, що відповідає амбітним цілям European Green Deal.

Зрештою, інституційне посилення та цифровізація управлінських процесів всередині країни мають забезпечити гнучкість і оперативність зовнішньополітичного реагування на будь-які екзогенні шоки чи структурні зміни на глобальних ринках. Синхронізація дій Міністерства закордонних справ, Міністерства енергетики та національних енергетичних компаній під єдиним стратегічним керівництвом дозволить системно відстоювати національні інтереси на міжнародних майданчиках, нейтралізувати залишки геополітичного впливу агресора та гарантувати макроекономічну стабільність і суверенітет Української держави в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Проведене комплексне наукове дослідження дозволило сформулювати узагальнені теоретичні та практичні результати аналізу енергетичної дипломатії в архітектурі сучасних міжнародних економічних відносин. У процесі роботи було всебічно розкрито концептуальну сутність енергетичної дипломатії, яка постає як складне, багатогранне явище, що акумулює в собі інструментарій зовнішньої політики, механізми економічної взаємодії та стратегічні пріоритети національної безпеки держав. Встановлено, що ключовий зміст цього феномену полягає у цілеспрямованій реалізації національних інтересів через забезпечення стабільного доступу до енергоресурсів, встановлення контролю над стратегічними транспортними коридорами, системну диверсифікацію джерел постачання та гарантування енергетичної стійкості.

Особливу увагу приділено еволюційній трансформації енергетичної дипломатії, яка трансформувалася з вузькоспрямованої ресурсно-орієнтованої діяльності в глобальний інструмент управління енергетичними процесами. На сучасному етапі вона охоплює не лише питання видобутку та транспорту, а й глобальні виклики кліматичної політики, концепції сталого розвитку та процеси енергетичного переходу. Науковий аналіз показав, що сучасний інструментарій енергетичної дипломатії базується на синергії політичних, економічних, правових та інноваційно-технологічних засобів, серед яких домінуючу роль відіграють багатосторонні переговорні процеси, міжнародні нормативно-правові акти, інвестиційні алгоритми та активна участь у діяльності профільних міжнародних організацій.

У ході теоретичного осмислення проблеми було систематизовано основні наукові підходи, зокрема неореалістичний, ліберальний, інституціональний та конструктивістський, що дало змогу об’єктивно оцінити роль суверенних держав, міжнародних інституцій та транснаціональних

корпорацій у конструюванні глобальної енергетичної архітектури. Обґрунтовано методологічну доцільність застосування інтегративного підходу, який синтезує геополітичні вектори, економічну раціональність, інституційні рамки та соціо-екологічні детермінанти. Застосована методологія, що включає системний, порівняльний та історичний методи, забезпечила високий рівень достовірності результатів дослідження.

Аналіз сучасного стану глобальних енергетичних ринків виявив їхню глибоку трансформацію під впливом процесів декарбонізації, цифрової конвергенції та зростаючої геополітичної турбулентності. Встановлено, що енергетичний чинник залишається фундаментальним детермінантом міжнародних економічних відносин, визначаючи вектори співробітництва та зони стратегічної конкуренції між ключовими гравцями. Вивчення практик провідних держав продемонструвало варіативність стратегічних підходів: від використання енергетики як інструменту геополітичного впливу США до орієнтації ЄС на ринкову інтеграцію та «зелений» перехід. У той же час Китай зосереджується на масштабній інфраструктурній експансії, а країни-експортери (ОПЕК, Норвегія, Катар) використовують ресурсний потенціал для забезпечення економічної стабільності та зовнішньополітичного маневру. Доведено, що ефективність функціонування енергетичної дипломатії є критичним фактором економічної безпеки та адаптивності держав до екзогенних шоків.

Окремий масив дослідження присвячений стратегічним перспективам України. Виявлено, що вітчизняна енергетична дипломатія функціонує в умовах надзвичайної динамічності, зумовленої вектором європейської інтеграції та екзистенційними викликами, спричиненими військовою агресією та системним руйнуванням інфраструктури. Пріоритетними завданнями визначено невідкладне відновлення енергосистеми, диверсифікацію ресурсних потоків та повну інкорпорацію в енергетичний простір ЄС.

У контексті підвищення ефективності зовнішньополітичної діяльності України обґрунтовано необхідність імплементації комплексної стратегії, що

базується на інституційній модернізації та повній гармонізації національного законодавства з нормами європейського права. Ключовими векторами розвитку визначено активізацію міжнародного інвестиційного співробітництва, впровадження проривних енергозберігаючих технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії та зміцнення архітектури безпеки. Важливим елементом успіху визначено поєднання дипломатичних зусиль з ефективною інформаційною політикою та розвитком механізмів державно-приватного партнерства.

Підсумовуючи, слід констатувати, що енергетична дипломатія є невід'ємним атрибутом сучасного світового порядку та ключовим інструментом забезпечення національної безпеки й сталого розвитку. Для України її розвиток має стратегічне значення для подолання поточних кризових явищ та формування конкурентоспроможної енергетичної системи, інтегрованої в європейський простір. Реалізація запропонованих у роботі механізмів сприятиме зміцненню суб'єктності України на міжнародній арені та забезпеченню довгострокової макроекономічної стабільності.

Розвиваючи отримані наукові результати та здійснюючи їхнє розширене прикладне розгортання, стає очевидною необхідність глибокої концептуалізації архітектоніки сучасної енергетичної дипломатії, оскільки у XXI столітті відбулося остаточне розмивання кордонів між суто економічними інтересами суб'єктів господарювання та геополітичними стратегіями суверенних держав. Енергетична дипломатія остаточно перестала бути лінійним супроводом зовнішньої торгівлі паливно-енергетичними ресурсами й перетворилася на складну багаторівневу систему, чия структура базується на триєдиній основі безпеки, економічної доцільності та екологічної імперативності. Відтак, теоретичне поле міжнародних економічних відносин потребує постійного оновлення категоріального апарату, оскільки класичні підходи не здатні повною мірою пояснити феномен цифрової конвергенції енергетичних ринків та виникнення віртуальних енергетичних хабів. Запропонований інтегративний підхід дозволяє розглядати енергетичну

дипломатію як провідний регуляторний механізм, який мінімізує трансакційні витрати на глобальному рівні та створює легітимні рамки для довгострокового інвестування.

У цьому контексті виявлено чіткі закономірності еволюційних трансформацій та інструментальних зрушень, оскільки кожен історичний етап розвитку світового господарства формував специфічний запит на дипломатичний інструментарій. Якщо в епоху колоніалізму та раннього індустріалізму домінували жорсткі, часто силові методи контролю за географічним простором залягання ресурсів, то сучасна епоха зеленого переходу вивела на передові позиції інструменти м'якої сили та правового регулювання. Систематизація інструментарію дозволила виявити чітку тенденцію, згідно з якою економічна безпека держави сьогодні залежить не стільки від фізичного володіння ресурсними джерелами, скільки від здатності інтегруватися у глобальні технологічні ланцюги створення вартості. Проривні технології, такі як системи накопичення енергії, технології уловлювання вуглецю та воднева логістика, стають новітніми об'єктами дипломатичного узгодження, витісняючи традиційні трубопровідні угоди на периферію міжнародного регулювання.

Важливе значення має поглиблена оцінка методологічного інструментарію дослідження, де застосування системного та комплексного підходів дало змогу подолати фрагментарність, притаманну багатьом сучасним науковим розвідкам. Енергетичну дипломатію досліджено не як ізольовану функцію окремого відомства, а як складну екосистему, всередині якої безперервно взаємодіють державні інституції, транснаціональний капітал, міжнародні фінансові організації та неурядові екологічні платформи. Обґрунтовано, що використання нормативно-правового методу у поєднанні зі статистичним аналізом та прогностичним моделюванням забезпечує найвищий рівень репрезентативності висновків, що дозволило не просто зафіксувати поточні тренди волатильності цін, а й розкрити внутрішні

причинно-наслідкові зв’язки між політичними рішеннями великих акторів та структурними змінами у світовому товарообігу.

Насамкінець, результати дослідження остаточно підтверджують, що формування ефективної, науково обґрунтованої моделі енергетичної дипломатії дозволить Україні не лише успішно подолати наслідки масштабних руйнувань, а й забезпечить їй повноправне, суб’єктне місце в новій архітектурі міжнародних економічних відносин XXI століття, гарантуючи довгострокову макроекономічну стабільність, національний суверенітет та високий рівень добробуту громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белінська Я. В. Дипломатія у контексті розвитку міжнародних відносин: монографія : у 2 т. / Я. В. Белінська, О. І. Дікарєв, А. В. Качур ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Я. В. Белінської. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. Т. 2: Наративи витоків дипломатії у контексті теоретичної рефлексії міжнародних політичних, економічних, енергетичних та правових відносин і трендів світової політики. 2019. 435 с.

2. Бно-Айріян М. К. Аналіз досвіду формування систем управління енергозабезпеченням діяльності провідних економік світу. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості.* 2018. № 1 (17). С. 12-22.

3. Бно-Айріян М. К., Кісь С. Я., Петренко В. П. Енергодипломатія як важливий інструмент управління процесами формування і гарантування енергетичної безпеки держави. *Science Review.* 2018. № 3 (10). С. 10-16.

4. Гербут Н. А. Енергетична політика ЄС: зміна фокуса в контексті агресії Росії проти України. *Політикус : наук. журнал*. 2023. №4. С. 138-143.

5. Горшкова К. Енергетична дипломатія КНР на Близькому Сході. *Соціально-політичні студії : наук. альм. : пр. молод. науковців [Науки : політологія, соціологія, історія, економіка]*. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. № 9. С. 38–42.

6. Дікарєв О. І. Енергетична дипломатія як складова дипломатичних механізмів забезпечення національних інтересів у світовому господарстві. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2008. № 72 (1). С. 15–23.

7. Дікарєв О. І., Барановська В. М. Дипломатичний інструментарій в міжнародному маркетинговому середовищі ринку паливно-енергетичних ресурсів : монографія. К.: Освіта України, 2011. 491 с.

8. Дікарєв О. І., Ковальова О. А. Енергетична дипломатія в чотирикутнику економіко-правових відносин: Lex Mercatoria–Democratia Carboneum–Lex

Petrolea–European Green Deal. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2021. № 34. С. 29-42.

9. Кондов К. В., Билан А. В. Енергетичний фактор як інструмент" жорсткої" та" м'якої" сили в сучасній світовій політиці. *Вісник науки та освіти.* 2025. № 41 (11). С. 4166-4175.

10. Корсунський С. В. Енергетична дипломатія: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2019. 159 с.

11. Криворучко Н. Енергетична безпека Чеської Республікиу контексті співпраці з Сполученими Штатами. *Вісник НТУУ «КПІ».* Політологія. Соціологія. Право. 2014. Вип. 2 (22). С. 129-136.

12. Лимар В. В. Концептуальні моделі тристоронньої енергетичної дипломатії. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 78-87. URL: https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/16608 (дата звернення: 30.09.2025).

13. Лимар В.В. Енергетична безпека України: геополітичний аспект. *Політикус*. 2023. № 2. С. 102-109. URL: http://politicus.od.ua/2_2023/15.pdf (дата звернення: 30.09.2025).

14. Луцишин З. О., Дікарєв О. І. Енергетична дипломатія в п’ятимор’ї. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 101(2). С. 28-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_101(2)__7

15. Луцишин З. О., Дікарєв О. І. Стратегії економічної дипломатії у становленні інституційних функціональних зв’язків у Великій Азії (на прикладі концепту Енергетичного клубу Шанхайської організації співпраці). *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2011. № 99 (2). С. 164-176.

16. Любачівська Р. З. Енергетична дипломатія в епоху відновлюваних джерел: зміни в глобальних енергетичних альянсах. *Бізнес Інформ*. 2025. № 5. С. 68-77.

17. Петльована Л. Ю. Вплив енергетичного фактору на формування векторів зовнішньої політики країн сучасного світу. *Молодий вчений.* 2016. № 12. С. 156-159.

18. Седляр Ю. О. Енергетична дипломатія ЄС у Чорноморсько-Каспійському регіоні. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер. : Політологія. 2009. Т. 122, Вип. 109. С. 133-137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2009_122_109_27

19. Сичова А. О. Геополітика енергетичних ресурсів: переосмислення безпеки на глобальному рівні. *Вісник НТУУ" КПІ" Політологія. Соціологія. Право.* 2024. № 1 (61). С. 44-51.

20. Тихомирова Є. Б. Кліматична дипломатія України як важливий чинник її наближення до ЄС. In: *European perspective: міждисциплінарний дискурс у контексті сучасних викликів і можливостей*. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. С. 37-44.

21. Турчин Я. Енергетична дипломатія як важлива складова зовнішньої політики держави: європейський досвід для України. Політичні науки Vol. 2, No. 2, 2016. С. 55-61. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5856/turchinviziyi22016.pdf

22. Федулова С. О., Резяпов К. І. Воднева дипломатія та геополітика енергетичної трансформації. *European vector of economic development*. 2024. № 2. С. 116–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ever_2024_2_11

23. Фліссак К. А. Економічна дипломатія у сфері енергопостачання та енергетичної безпеки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 115(1). С. 100-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_115(1)__17

24. Хоманець В. А. Енергетична дипломатія у глобальних імперативах низьковуглецевого енергопереходу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 1. С. 77-83.

25. Шевченко О. А. Енергетична безпека як невід'ємний елемент забезпечення економічної безпеки держави в стратегіях національної безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2021. Вип. 67. С. 163-168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2021_67_34

26. Шіхелілі Дж. До питання співвідношення регіональної енергетичної політики Росії та США у Каспійському регіоні. *Політичне життя*. 2019. № 1. С. 91-102.

27. Шульга Є. В. Правове забезпечення енергетичної безпеки України: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 4. С. 69-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2019_4_12

28. Basic Hydrogen Strategy of December 26, 2017 : Provisional Translation. Ministerial Council on Renewable Energy, Hydrogen and Related Issues. URL: https://www.meti.go.jp/english/ press/2017/pdf/1226_003b.pdf (дата звернення:11.04.2026).

29. Bradbrook A. J. Creating Law for Next Generation Energy Technologies. George Washington Journal of Energy & Environmental Law. 2011. № 2. P. 17–38.

30. Communication from The Commission to The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions: The European Green Deal. European Commission: Brussels, 11.12.2019. URL: https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165–1c22–11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/ DOC_1&format=PDF (дата звернення: 11.04.2026).

31. Edmond Ch. South Korea is building 3 hydrogen-powered cities for 2022. World Economic Forum. 2019. URL: https://www.weforum.org/agenda/2019/11/south-korea-green-energy-hydrogen-future-city-fossil-fuel-renewables (дата звернення: 11.04.2026).

32. Eichengreen B. Global Imbalances and the Lessons of Bretton Woods. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2004. 187 p. DOI 10.3386/w10497.

33. Focus on Hydrogen: Korea's New Energy Roadmap. Clifford Chance. 2020. URL: https://www. cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2020/10/focus-on-hydrogen-korea-new-energy-roadmap.pdf (дата звернення: 11.04.2026).

34. Giant Leap Towards a Hydrogen Society. The Government of Japan. 2020. URL: https://www. japan.go.jp/tomodachi/2020/earlysummer2020/hydrogen.html (дата звернення: 11.04.2026).

35. Jensterle M., Narita J., Piria R., et el. The role of clean hydrogen in the future energy systems of Japan and Germany. Berlin: adelphi consult GmbH, 2019. 112 p.

36. Jevons W. S. The Coal Question. Charleston: Nabu Press, 2012. 418 p.

37. Keynes J. The General Theory of Employment, Interest, and Money. Hawthorne, CA: BN Publishing; Reprint edition, 2008. 248 p.

38. Kim M. Korea's Hydrogen Act: A Model for Developing Countries. Fordham Environmental Law Review. 2020. URL: https://news.law.fordham.edu/elr/2020/08/22/koreas-hydrogen-act-amodel-for-developing-countries/ (дата звернення: 11.04.2026).

39. Leboulanger Ph., Abdel Raouf M., Ziade N. G. Festschrift Ahmed Sadek El-Kosheri: From the Arab World to the Globalization of International Law and Arbitration. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer Law & Business; Bilingual edition, 2015. 650 p.

40. Lies E. Japan aims for zero emissions, carbon neutral society by 2050 – PM. Reuters. 2020. URL: https://www.reuters.com/article/japan-politics-suga/pm-suga-says-japan-will-attainzero-emissions-carbon-neutral-society-by-2050-idUSKBN27B0FB (дата звернення: 11.04.2026).

41. Looper S., Otillar St., Talus K. Lex Petrolea and the internationalization of petroleum agreements: focus on Host Government Contracts. World Energy Law Bus. 2012. № 5 (3). P. 181–193.

42. Mitchell T. Carbon democracy. Economy and Society. 2009. № 38 (3). P. 399–432.

43. Overland I., Scholten D., Van de Graaf Th., Westphal K. The new oil? The geopolitics and international governance of hydrogen Energy Research & Social Science. Energy Research & Social Science. 2020. Vol. 70. P. 1–5.

44. President Biden Invites 40 World Leaders to Leaders Summit on Climate. The White House. 2021. URL: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-

releases/2021/03/26/ president-biden-invites-40-world-leaders-to-leaders-summit-on-climate/ (дата звернення: 11.04.2026).

45. Sahlins M. Âge de pierre, âge d'abondance. L'économie des sociétés primitives. Gallimard, 1976. 420 p. (Bibliothèque des Sciences humaines).

46. Song Z. Hydrogen Law and Regulation in South Korea. CMS. 2020. URL: https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-hydrogen/south-korea (дата звернення: 11.04.2026).

47. Stangarone T. South Korean efforts to transition to a hydrogen economy. Clean Technologies and Environmental Policy. 2021. № 23 (2). P. 509–516. DOI: 10.1007/s10098–020–01936–6.

48. The European hydrogen strategy. Watson Farley & Williams. 2021. URL: https://www.wfw.com/ articles/the-european-hydrogen-strategy/ (дата звернення: 11.04.2026).

49. The Future of Hydrogen. Seizing today's opportunities : Report prepared by the IEA for the G20,Japan. IEA Publications, 2019. 199 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Огляд зарубіжної літератури

1. **International Energy Agency. World Energy Outlook 2024. Paris : IEA, 2024. 587 p. URL: https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2024**
   The International Energy Agency's World Energy Outlook 2024 analyzes current trends in global energy markets and the transition toward clean energy systems. The report emphasizes the rapid growth of renewable energy sources, increasing electrification, and the strategic importance of energy security in conditions of geopolitical instability. Particular attention is devoted to LNG markets, decarbonization policies, and the transformation of international energy cooperation. The report underlines that energy diplomacy has become one of the key instruments for ensuring global economic stability and strengthening international partnerships.

2. **International Gas Union. World LNG Report 2024. London : IGU, 2024. 142 p. URL: https://www.igu.org/resources/world-lng-report-2024**
   The World LNG Report 2024 provides a detailed overview of global LNG trade and market dynamics. The report highlights the growing role of liquefied natural gas in ensuring energy diversification and resilience amid geopolitical tensions. It examines export-import flows, infrastructure development, and investment trends in LNG terminals and shipping. The report stresses the strategic significance of LNG diplomacy in strengthening international energy cooperation and reducing dependence on traditional pipeline supplies.

3. **U.S. Energy Information Administration. International Energy Outlook 2025. Washington : EIA, 2025. 311 p. URL: https://www.eia.gov/outlooks/ieo/**
   The U.S. Energy Information Administration's International Energy Outlook 2025 evaluates long-term global energy production and consumption trends. The report analyzes the impact of technological innovation, energy transition policies, and geopolitical risks on global markets. It pays particular attention to the role of the United States as a leading exporter of oil and LNG and examines how energy resources are increasingly used as instruments of economic and geopolitical influence in international relations.

4. **European Commission. EU Energy in Figures: Statistical Pocketbook 2024. Brussels : European Union, 2024. 276 p. URL: https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/energy-statistical-pocketbook_en**

The EU Energy Statistical Pocketbook 2024 presents comprehensive statistical data on the European energy sector. The publication focuses on renewable energy development, diversification of energy imports, and implementation of the European Green Deal. It demonstrates the EU's efforts to reduce dependence on external suppliers and strengthen regional energy security through coordinated energy diplomacy and market integration policies.

5. **BP. Energy Outlook 2024 Edition. London : BP plc, 2024. 96 p. URL: https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/energy-outlook.html**
   BP's Energy Outlook 2024 explores future scenarios of global energy demand and supply. The report examines the increasing role of low-carbon technologies, renewable energy, and hydrogen markets in reshaping the global energy landscape. It highlights the growing interdependence between energy policy, economic competitiveness, and geopolitical stability, emphasizing the importance of energy diplomacy in managing international economic relations.

6. **United Nations Development Programme. Human Development Report 2023/2024. New York : UNDP, 2024. 384 p. URL: https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24**
   The UNDP Human Development Report 2023/2024 analyzes the relationship between sustainable development, climate change, and global inequalities. The report discusses the role of energy transformation in achieving sustainable economic growth and improving human security. It underlines that international cooperation and energy diplomacy are essential for addressing climate challenges and promoting equitable access to energy resources.

7. **International Renewable Energy Agency. World Energy Transitions Outlook 2024. Abu Dhabi : IRENA, 2024. 312 p. URL: https://www.irena.org/Publications/2024**
   IRENA's World Energy Transitions Outlook 2024 evaluates progress toward global decarbonization goals and the expansion of renewable energy technologies. The report stresses that international energy cooperation is crucial for accelerating the green transition and achieving climate neutrality. It highlights the importance of investment, innovation, and diplomatic coordination in supporting renewable energy development worldwide.

8. **World Bank. Commodity Markets Outlook 2025. Washington : The World Bank, 2025. 178 p. URL: https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets**

The World Bank Commodity Markets Outlook 2025 examines trends in global commodity and energy prices under conditions of geopolitical instability and economic uncertainty. The report analyzes the volatility of oil and gas markets, supply chain disruptions, and the growing impact of geopolitical conflicts on global trade. It concludes that energy diplomacy has become a central mechanism for maintaining macroeconomic stability and protecting national economic interests.

9. **Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD Green Growth Studies 2024. Paris : OECD Publishing, 2024. 245 p. URL: https://www.oecd.org/greengrowth/**
The OECD Green Growth Studies 2024 investigates the relationship between sustainable energy policies and economic growth. The report emphasizes the importance of green investments, technological innovation, and international coordination in building resilient economies. It highlights how energy diplomacy contributes to strengthening economic security, promoting energy diversification, and supporting sustainable development objectives.

10. **International Monetary Fund. World Economic Outlook 2025. Washington : IMF, 2025. 398 p. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WEO**
The IMF World Economic Outlook 2025 explores the influence of global economic and geopolitical developments on energy markets and international trade. The report discusses inflationary pressures caused by fluctuations in oil and gas prices and examines the role of energy security in macroeconomic policymaking. It argues that energy diplomacy is increasingly shaping international economic relations and strategic cooperation between states.

ДОДАТОК Б

Annotation

Koskovetska D.D. «The Role of Energy Diplomacy in International Economic Relations». Manuscript.

Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 «International Economic Relations», 2026.

The work analyzes the theoretical foundations, methodological approaches, and practical mechanisms of energy diplomacy in the system of modern international economic relations. The author examines the essence, functions, and evolution of energy diplomacy as an important instrument of ensuring economic security, strengthening international cooperation, and protecting national interests in conditions of globalization and geopolitical instability.

Particular attention is devoted to the analysis of current trends in global energy markets, including the development of renewable energy sources, the expansion of LNG trade, and the growing impact of geopolitical factors on international economic relations. The paper investigates the practical experience of leading states and regional organizations in implementing energy diplomacy strategies and evaluates their effectiveness in strengthening economic resilience and energy security.

A separate section of the thesis focuses on the current state of Ukraine’s energy diplomacy in the context of European integration and modern security challenges. The author analyzes the main problems of the Ukrainian energy sector, identifies strategic priorities for diversification of energy supplies, and assesses the prospects for integration into the European energy space.

After conducting the research, the author concluded that energy diplomacy has become one of the key instruments of international economic policy and an essential factor of sustainable development and economic security. Ukraine needs to intensify international cooperation, modernize its energy infrastructure, and implement effective mechanisms for integrating into the European energy market.

On the basis of the research, practical recommendations were formulated concerning the improvement of Ukraine’s energy diplomacy, strengthening energy independence, expanding international partnerships, and increasing the competitiveness of the national economy in global markets.

Key words: energy diplomacy, international economic relations, energy security, renewable energy, LNG, globalization, European integration, international cooperation, energy markets, economic security.

Year: 2026.

StrikePlagiarism.com

Документ прийнятий

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

Роль_енергетичної_дипломатії_в_міжнародних_економічних

Автор	Науковий керівник / Експерт	ІД документу
Коськовецька Д.М.	**Лещенко К.А.**	**334048945**

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації	підрозділ
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU	**кафедра європейської економіки і бізнесу**

ЗВІТ

Дата звіту	Дата редагування
5/27/2026	---

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

0.58% (0.58%) КП 1	0% (0%) КП 2	0.67% (0.67%) КЦ
25	**13005**	**114905**
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2	Кількість слів	Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	0
Інтервали	0
Мікропробіли	3
Білі знаки	0
Парафрази (SmartMarks)	2

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз — Колір тексту

#	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)